

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB18

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB18", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 23*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Anne Mette Hansen; Johnny Kondrup, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007, s. 58. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb18-txt-shoot-id72f37778-f24e-4a1f-967e-8fc86860e66a.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 23

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB18:1

NB18:2

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener

cfr det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴ .

Thema til en Fredags-Tale Journalen NB¹⁷p. 30.

NB18:3

NB18:4

#

»Standsning« som fornøden for at blive opmærksom paa Xstd og for at blive Xsten.

De fleste Msker leve fra Vuggen til Graven ustandseligt og ustandsede hen i det Ustandseliges Medium (Timeligheden, den blotte Quantiteten o: s: v:). Saa kommer endelig Døden og standser dem – og nu blive de opmærksomme paa Xstd, fortryde at de ikke tidligere have tilegnet [sig den], naae ved Hjælp af denne Fortrydelse et Forhold til Xstd, og døe saa.

I levende Live frygter det naturlige Msk. ikke Døden mere end han frygter Standsningen. Nu, Døden og Standsningen have ogsaa meget tilfælles. Standsningen er som naar Fiskene tages op af Vandet og skal aande i Luften. Det naturlige Msk. gyser for dette andet Element, for den uhyre Magt, der boer i »Standsningen«, og om hvilken han vel forstaaer, at faaer den først den mindste Magt over En, er det uberegneligt, efter hvilken grændseløs Maalestok den faaer Magten. Og det Grændseløse frygter atter det

naturlige Msk. som han frygter Døden. Det Grændseløse, det Uendelige, det Eviges Stillestaaen i Standsningen det er ligesom at omkomme for Den, hvis Element er »til en vis Grad«.

Xstd. forvandlet til Lære kan ypperlig løbe ind med i Timelighedens og Ustandselighedens Travlhed og Qvantiteren: det fører ikke til Xstd. Paa den anden Side: »Standsningen« kan ogsaa blive en § med i Xstds Lære: det hjælper lige saa lidet.

Der er i Fortællingen om Røveren paa Korset noget Typisk fra en Side som man ikke fremhæver. Alle, alle ere de faldne fra, selv Apostelen har fornegtet Xstus – den eneste samtidige Xsten med Xstus var Røveren paa Korset: saa, om jeg saa tør sige, uendelig meget for høi er Xstd. for Mskene, at (naar Situationen er den meest anstrengede nemlig Samtidighed med Xstus) i levende Live end ikke Apostelen kan holde ud med Xstus. Kun en Røver – en døende Røver, kun ham hjælper Syndens Bevidsthed og Dødens Situation til at holde Xstum fast.

Hvad er det der gjør Døden til »Situationen« for det at blive Xsten? Det er det Afsluttende og Afsluttede at det nu er forbi; det hjælper til absolut at byde paa det Absolute. Er det en Døende, hvem man ikke tør sige til, at det er Døden, men hvem man holder hen med at han nok kommer sig, saa er Døden heller ikke »Situationen«.

Selv i Forhold til den sandeste og alvorligste Xsten, der har levet, vil det dog være saa, det troer jeg, at først i hans Død blev det absolut sandt at han er Xsten. Vi forholde os alle saadan til Xstd; vi have saa at sige budt paa den. Men jo høiere En i levende Live har budt, desto sandere vil ogsaa hans sidste Bud i Døden blive, desto nærmere vil han være ved at naae i det Øieblik at byde ganske absolut. I levende Live har kun En budet absolut paa den, og holdt ud (skjøndt han vedblev at leve) i ethvert Øieblik at udtrykke og staae ved det eet og samme absolute Bud: han, der selv var det Absolute. Vi Msker behøve Understøttelse; og i Dødens Øieblik er et Msk. ved Situationen hjulpet til at blive det Sandeste, han kan blive.

NB18:5

#

Christendommens Forkyndelse.

Kun Eet forstaaer jeg, at naar Xstd. ikke holdes dog nogenlunde paa sin qualitative Spidse (at dens Forudsætning [er] en saadan Lidelse og Elendighed samt Anger, at dette Liv er tabt) saa er Xstd egl. en Umulighed.

Saaledes kom Xstd. ind i Verden. Men hvad saa? Saa fik Mskhedens Affectation (da Martyrernes Tid længst var forbi) saadan at vide at Xstd. skulde være noget Overordentligt, og saa skulde den lege Xstd. efter – og dette er Xstheden.

Prøv det i Xsthed at forkynde Xstd. Vær selv elendig som een af hine hvem den msklige Medlidenhed for en Forsigtigheds Skyld holder uden for Samfundet fjernt, at vi ikke skulde blive angest og bange ved at vide at saadanne Lidelser ere til: vær selv en Saadan og vov saa at forkynde Trøst for saadanne Lidende altsaa at erindre Samfundet om, at saadanne Lidende ere til – og Du skal see, hvad der vil blive for et Spektakel. Og saa ere vi alle Xstne. Men de Spedalske, de Afsindige, de Dæmoniske, Toldere og aabenbare Syndere, dem holde vi yderst forsigtigt langt udenfor det msklige Samfund – og dog var det just for Saadanne Xstd. blev forkyndt.

O, msklige Medlidenhed ell. hvad der er det Samme o christelige Medlidenhed i Xstheden uforandret lige saa grusom som nogensinde i Hedenskabet. Seneca fortæller om en Mand, paa hvem en Konge hævnede sig ved at lade ham afskære Næse og Øren kort mishandle, derpaa indspærre i et Buur, hvor han ikke kunde staae opreist; og hvad fortæller Seneca saa videre. Han fortæller, at da man lod ham være derinde med sit eget Skarn – saa vendte tilsidst endog Medlidenheden sig bort fra ham, fordi han var væmmelig. Fortræffelige Medlidenhed!

Men Xstd. begynder at trøste der, hvor Msk-Samfundet ønsker at være uvidende om at saadanne Lidelse[r] ere til. Og i Xstheden er det aldeles uforandret. Den sande Xstd. vilde som engang oprøre Alle, fordi den i at forkynde Trøst mod disse rædsomme Lidelser generer Samfundet ved at drage disse rædsomme Lidelser for en Dag, hvilke vi ellers grusomt værge os imod, at vi ikke blive vidende om, vi Xstne!

#

NB18:6

#

En Bedendes Suk.

Du kjerlige Fader, Alt mislykkes for mig – og dog er Du Kjerlighed. O, ogsaa dette mislykkes for mig, at fastholde, at Du er Kjerlighed – og dog er Du Kjerlighed. Hvorledes jeg end vender mig, dette er det

Eneste, jeg ikke kan undvære eller være foruden, at Du er Kjerlighed; og derfor troer jeg, at naar det mislykkes mig at fastholde, at Du er Kjerlighed, da er det dog af Kjerlighed Du tillader, at dette skeer. O, uendelige Kjerlighed!

NB18:7

#

Taktiken mod mig.

Man har en Forestilling om, efter hvilken uhyre Maalestok jeg har arbeidet og det vel maa anstrenge En; man regner paa, at daglige Forhaanelser dog vel (især paa saa vanvittigt Vilkaar at jeg paa ingen Maade har nogen Løn derfor) maa trætte, og bidrage til, at jeg mere og mere synes Mængden en Særling ell. en Afsindig; man veed (det veed idetmindste Mynster) at de pecuniaire Offere blive mig tungere og tungere, at jeg, selv pecuniairt, er forhindret i at holde ud længe: ergo, saa decreterer man: træk blot Tiden ud. Imidlertid sørger man selv for paa enhver Maade at gjøre sig Livet profitabelt (hvorved man igjen opnaaer at blive populair, forstaaet, agtet og anseet af alle de Næringsdrivende 3: af Alle) og imidlertid gjælder det blot om i Retning af mig at trække Tiden ud.

Forræderiet som er begaaet mod mig, veed næsten Enhver privat – men siges maa det ikke. Det er hvad jeg saa ofte har sagt: en Kjøbstads Conspiration, og de meest Forskjellige hver paa sin Maade virksomme for at vedligeholde det.

NB18:8

#

.... Med Argus-Øine bevogtes jeg af alle Dem, som ere Ingenting, af alle Dem, som Intet præstere, Intet ville. Og ypperligt sagt er det af Hamann (*3^{die} Bind Brevet N° 67*): »at Argus var et Msk, som Intet havde at bestille, hvad hans Navn viser.«

NB18:9

#

Som en Rigmand, der eier en kostbar Samling af Kunstværker, ell. et pragtfuld Slot o: D: har sin Glæde af, at Enhver skal komme og see det, og nu sige sin Mening derom: saaledes er det Guds Glæde med Verden, at Enhver skulde være en Enkelt, der primitivt sagde, hvad der nu meest forundrede ham.

Hvis der i hiin Rigmands Huus laae en Bog, hvori de Tidligere havde optegnet deres Følelser og Domme, saa ønskede han ikke, at den Næste skulde læse

denne Bog, førend han gik til Beskuelsen.

O, men vi Msker vende Alt om. Vi læse os til Alt.

Dette har tilsidst fortæret det Ædle og det Essentielle i det at være Msk.

NB18:10

#

Det er ypperligt sagt af Hamann (3^{die} Bind p. 68): das höchste Decorum besteht öfters in Beleidigung des subordinirten, und Convenance bricht öfters die feyerlichsten Conventions.«

NB18:11

#

Salomos Dom lod sig anvende paa Kirken. Det blev aabenbart, at det var den sande Moder, der saa dog hellere vi[!] opgive Barnet end have det halvt. Saaledes med Kirken, den sande Moder: den vil saa hellere slippe den Enkelte, lade ham dog leve, end have ham halvt – og aandelig er det lige saa umuligt at have En halvt som legemligt.

Det er smukt sagt af Hamann (3^{die} B. p. 72): mit einem getheilten Kinde ist einer wahren Mutter nicht gedient.

#

NB18:12

#

»Christenheden«

Det Nederdrægtige er, at man overalt omklæder Talen om det Uendelige med en personlig Existeren, der er aldeles commensurabel for de endelige Formaal, saaledes, at man i eetvæk forstaaer hinanden i, at dette med den uendelige Stræben det er bare Noget vi sige, det veed vi godt allesammen, der er jo bestandig en anden Forklaring, som er den egl. Forklaring.

Det der ubetinget altid forarger Msk. er naar det udtrykkes, at der er Noget i og for sig; det der forarger dem er ikke at dette siges, men at det existentielt

udtrykkes.

Tag Prof. Martensen. Lad os nu antage, at det var blevet ham klart, at han burde prædike, eller at der burde prædikkes. Sæt saa han havde sagt til sig selv: Du er Prof. i Theol., det er en passende Stilling og Gage – altsaa gjør Du dette ved Hjælp af Fritid og gratis: saa havde det stødt Folk, det var forekommet dem sært, og blandt Andre Biskop Mynster havde ikke yndet det, og hvorfor? fordi her udtryktes, at det beskæftigede Martensen i og for sig.

Men Martensen, den dybe og alvorlige Genius – jo jeg takker! Hvad gjorde han? Han blev Hofprædikant, tog Gage derfor, og prædikede saa – hver 6te Søndag. See det blev forstaaet. Der blev declameret om den dybe Religiositet i Martensen, der følte Trang til ogsaa fra Prædikestolen at forkynde Xstd. Dog det kunde let blive for høit – saa veed vi jo Alle, hvordan det hænger sammen. Saaledes vil Mskene have det? Det Uendelige ville de lade gaae op som en Drage – men for at den da ikke skal flyve fra En har man en lille Snor i den. Og saaledes ogsaa med det Christelige: det declameres – men, at det er en Declamator, der taler, det veed man jo af den Forklaring af hans Liv, man eier.

NB18:13

#

Idag, første Pintsedag, prædikede Mynster mod Klosteret og Eneboere – o, Herre Gud, at gide spille paa den Streng nu i det 19de Aarh., for at lønnes med et Bifald. Han polemiserede ikke mod een eneste af de Former af det Onde, som just er eiendommelige for vor Tid – ih, Gud bevares saa kunde det let være blevet ham for alvorligt, nei han polemiserede mod – Klosteret.

#

NB18:14

#

Jfr. Maria.

.... Saaledes maa det vel være med Alle, om end i forskjellig Grad, hvis Liv er udviist til at have historisk Betydning: lykkelige ere de ikke – men tilbedende prise de Gud, for hvad dem forundtes, ell. for hvad det behagede Gud at lade skee ved dem. Maria siger: alle Slægter [a] skulle prise mig salig. Maria følte sig offret,

[a] Den sande religieuse Existents er at være som sprængt for dette Liv – men dog at prise sig salig: Mediationen er Verdslighedens Opfindelse.

lykkelig var hun ikke; og Forudsigelsen lød jo ogsaa at et Sværd skulde gaae gennem hendes Hjerte.

Atter her et Exempel forresten paa, hvad Prædiken udretter. Nu declamerer Præsten om den ydmyge Tro, der viser sig i Marias Ord. Tag Samtidighedens Situation: jo jeg takker, det har tilgavns været til Forargelse, at en foragtet Jomfrue slaaer saadan paa, og fortæller at alle Slægter skulle prise hende salig. Det har hedt blandt de Samtidige: man kunde dog have lidt Medlidenhed med den stakkels Pige, hvis hun ikke var saa afsindigt indbildsk.«

O, denne Prædiken, denne Prædiken, den har reent forvirret Xstd. I Mulighed lefler man med det Hellige, og bliver derved blot desto mere duelig til at forfølge det i Virkelighed.

NB18:15

#

Der er dog noget meget slaaende i den Bemærkning af Luther i *Prædiken over Evangeliet paa Mariæ Bebudelses-Dag*: Mskene mistvivle om Gud, at han ikke vil give dem det i legemlig Henseende Fornødne, og saa troe de, at Gud nok vil skjenke dem den evige Salighed.

Ak det Sande er, at det med den evige Salighed lade vi saadan staae hen, den legemlige Fornødenhed bruge vi strax.

Imidlertid er Sammenhængen dog ogsaa et andet. Thi just fordi den evige Salighed er saadan et stort Gode, saa føle vi dog en saa stor Trang dertil, at just derfor Trangen hjælper os. Den jordiske Fornødenhed er det stundom vanskeligere for En ret at bringe sammen med Tanken om Gud, han er En let for aandelig.

NB18:16

#

Prædikeforedraget.

Der strides om: hvilket Foredrag der er det rette.

Sagen er: det man nu kalder Prædiken (∴ Tale, Rhetorik) er aldeles ueensartet Meddelelse i Forhold til Xstd.

Xstd. kan kun meddeles af Vidner ∴ som eksistentielt udtrykke det Sagte, gjøre det til Virkelighed.

Just da naar Mynster meest beundres, i de meest

glimrende Momenter – just da er han, christeligt, usandest. O, frygteligt at tænke sig: denne samme Mængde som just da forstummer i Beundring, vilde rase mod en stakkels mishandlet Apostel – der gjorde det, som Mynster declamerer.

NB18:17

#

Naar det ligger En saa nær at frygte for at man frister Gud ved at vove de egl. christelige Handlinger: saa er Grunden den, at det ikke ret staaer fast for En, at Bibelen er Guds Ord, og at det staaer i Guds Ord.

NB18:18

#

Der gives en vis Overlegenhed, der i Samtidighedens Situation næsten ikke kan undgaae at blive Gjenstand for en vis Art Medlidenhed selv af dem, der anerkjende denne Overlegenhed. De føle hans Overlegenhed, men de see tillige at den er saa uendelig ueensartet med alt Timeligt og Verdsligt, at dog hans Overlegenhed er som Afmagt. Derfor vove de heller ikke høit at bekjende hans Overlegenhed (dette vilde bringe dem paa tvært med Livet) men de opløftes i en stille Time ved den.

NB18:19

#

En Præst – en Politie-officiant.

En Politie-Officiant har ikke Lov til at være privat. Dersom han gaaer forbi et Sted, hvor der er Opløb eller der begaaes en Forbrydelse – og det maaskee var ham behageligst at slippe fra uden at signalisere sig som Politie – dersom en Tilstedeværende kjender ham, har han Lov til at sige til Politie-Officianten: vil De være saa god at træde i Function.

Saaledes har en Præst heller ikke Lov til at være privat, og indrette sig paa kun at declamere een Gang om Ugen en Time og ellers være privat. Er han samtidig med en Demoralisation skal han vidne.

NB18:20

#

En Bemærkning af Kofoed-Hansen i en Prædiken paa 2^d Pintsedag slog mig idag. »Man kunde spørge, hvorfor Gud, der forstyrrede Babel (altsaa vilde Adsplittelsen) hvorfor han saa vilde »Kirken« (altsaa Eenheden)«.

Dette slog mig med Hensyn til hele min Smule religiøse Opereren, at jeg nemlig vil have Publikum bort, og dog vil have at om muligt Enhver var den Enkelte altsaa dog en Eenhed.

Kjendet paa det Religiøse er altid en første negativ Bestemmelse. Det Første er altid Mskets, Verdslighedens eget Paafund (Babel – Publikum o: s: v:) det Religiøse negerer Dette, og bringer saa det frem i sin Sandhed, som Mskene vilde i Usandhed.

NB18:21

#

Ad Skriftet:

Kommer hid alle I som arbeide o: s: v:

Det Sted, hvor der findes en Hentydning til Xsti Indtog gaaer dog maaskee bedst ud.

Sandt nok, der staaer ikke, at hermed ligefrem er meent Indtoget paa Palmesøndag; sandt nok, at Indtoget dog alligevel ikke kan have været et absolut Triumftog, da alle de Magter, der formaaede Noget, vare ham imod, saa det kun er Mængden, der jubler, medens Disciplene først forstaae det Hele bag efter (Joh: XII, 16.). Men alligevel maa det have været seierrigt for Xstus, siden Pharisæerne selv sige (Joh: XII, 19) I udrette slet Intet, see al Verden gaaer efter ham, og siden Lazari Opvækkelse gaaer lige forud. Det er det sidste Glimt, Tilløbet til Undergangen, det er for rigtigt at faae Fart til at styrte.

Derfor gaaer det dog maaskee rigtigst ud.

[a] Hele Vanskeligheden kan undgaaes saaledes, at der ikke bruges det Ord »Indtog« (hvilket kunde indeholde en Hentydning til hiint bestemte Faktum) men det Ord »Optog« saa det forstaaes ganske i Almindelighed om hans Optræden. Forøvrigt er det nok gaaet mig her som saa ofte med min hypochondre Bekymring, der staaer vistnok allerede i det oprindelige Manuscript: Optog. – Ak, ja hele Vanskeligheden er længst undgaaet, thi alt er rigtigt i det oprindelige Manuscript, medens den samme Betænkelighed vistnok engang tidligere har berørt mig (cfr. Journalen NB¹⁰ p. 116) og blot blev optegnet, fordi jeg saa unødigt lukker mine Manuscripter om. 24 Juni 1850.

NB18:22

#

Det Fortjenstlige.

At undgaae det Fortjenstlige paa følgende Maade:
man indlader sig slet ikke med Xstds egl. Fordringer,
lever hen paa bedste Maade i jordiske Interesser, og
anbringer saa »Naaden«, og mener at Gud nok er En
naadig: det er dog heller ikke Xstds Mening; thi det er
egl. at afskaffe Xstd.

NB18:23

#

Strengthed – R. Nielsen.

Min Opgave var at anbringe Strengtheden. Det har jeg
gjort og formelt consequent.

Saa kom N; han skulde forbedre. Han gaaer hen og
forvandler det til Discussion. Intet er Taabeligere, og
ingen vissere Vei til at tabe. Skal Mskene selv
discutere, om de ville have det Milde ell. det Strengte,
saa er Valget let gjort.

Nei, Strengtheden anbringes enten med Myndighed,
eller uden Myndighed men mir nichts und Dir nichts,
høiere end, og paa den anden Side af al Discussion.

Just det er Ulykken at vi have faaet Xstd. saaledes ned
mellem os, at vi bilde os ind, at vi skulle discutere, om
vi ville have den saa streng eller ikke, medens vi
mene, at om vi ikke ville have den saa streng, saa er
det Xstd. alligevel vi have. Men saa er jeg jo gal at
ville have det Strengte. Ugelspil fandt aldrig det Træ
hvori han vilde hænges (han havde betinget sig
Tilladelse til selv at ville vælge Træet) – saaledes med
Strengtheden.

NB18:24

#

Den fuldkomne Kjerlighed.

Den fuldkomne Kjerlighed er at elske Den, ved hvem
man blev ulykkelig. Saaledes at elskes har intet Msk.
Lov til at fordre.

Gud kan fordre det; det er det uendelig Majestætiske.
Og den i strengeste Forstand Religieuse, ham gjaldt
det vel om, at han, idet han elskede Gud, elskede
Den, ved hvem han, msklig talt, blev ulykkelig for

dette Liv – om end salig.

Jeg har ikke Kraft til at forstaae det saaledes; tillige frygter jeg saa meget at jeg skulde hildes i den farligste af alle Snarer: at blive mig selv fortjenstlig. Denne Fare har imidlertid den i strengeste Forstand Religieuse ogsaa overvundet.

NB18:25

#

Erasmus slutter et Brev til Zwingli med disse Ord (citerede hos *Hamann 3^{die} B. p. 145*): *videor mihi fere omnia docuisse, quæ docet Lutherus, nisi quod non tam atrociter, quodque abstinui a quibusdam ænigmatibus et paradoxis.*«

Jeg tænker paa mine mindre Forhold. Scharling mener ogsaa, at Martensen ligesaa stærkt har urgeret, at det Christelige er et Existents-Forhold og dets ethiske Side, lige saa stærkt som jeg, formodentlig med Undtagelse af nogle Paradoxer, og at det ikke er tam atrociter.

#

NB18:26

#

Om mig selv.

Sandeligen, sandeligen, ikke var jeg Den, der gjorde Sagen for streng ell. anmassede mig for meget.

Jeg saae og kun altfor tydeligt, at Xstd. egl. slet ikke forkyndes. Hvorledes meddeelte jeg nu dette? Jeg foer ikke dømmende op; nei, jeg forvandlede mig til en Spøgefuld, og i Spøgens lettere Form sagde jeg dette frygtelige Alvorlige – at de dog maatte tage sig det ad notam, og tillige, at jeg ikke skulde forraske mig ved at tage Tonen for høit.

Og hvad gjorde de? De fandt det var Commerce, ell. ignorerede mig, stillede mig aldeles udenfor, lod mig saa gaae om som et Spektakel for Pøbelen, medens de vare alvorlige Mænd, der forkyndte Xstd og vandt alle jordiske Fordele.

O, hvorfor gjorde I dog selv Sagen saa alvorlig.

Min Lyst er det i Sandhed ikke. Jeg en i mange Maader digterisk Natur, og altsaa en dog kjælen Natur, jeg vilde hellere end gjerne det billigste Vilkaar – kun siges skulde det. Men I vilde selv det Forfærdelige. I meente det var saa nemt paa den Maade at evitere – og just denne Eviteren gjør at Sagen bliver alvorligere.

Og naar vi saa maaskee staae midt i det Forfærdelige, saa vil vel Mynster bebreide mig, at det er min Skyld. Min Skyld! Nei i Sandhed, om De end ikke bærer Skylden alene, ogsaa De bærer Skylden, at De vilde være klog mod Det, verdslig klog mod Det, som, ogsaa af Pietet for Dem gjorde sig saa let som muligt. Privat vilde De sige til mig (og det var første Gang jeg talte med Dem, altsaa efter Udgivelsen af Afsluttende-Efterskrift, der nu skal hedde at være en Misvisning) at vi vare »Complementer til hinanden«; privat vilde De sige (da R. N.⁵ Evangelietro udkom) »vi erkjende jo Alle, Mag. K., at vi ere paavirkede af Dem« – men offentlig, nei, ikke eet Ord, offentligen skulde Martensen drages frem, selv efter hans lapsede Forord. Og imidlertid skulde jeg bringe alle Offere, og Pøbelen hver Dag have Lov til at tære paa mit Navn.

See deraf Forvirringen. Borgerclassen og egl. hele Befolkningen er i Retten ved at ansee mig for en Slags gal Mand; thi naar alle De tie, der skulde vidne for mig og kun Pøbelagtighedens Presse faaer Lov at føre Ordet, saa maa de jo tage Feil. Hvor i al Verden skal den Classe af Samfundet falde paa, at langt, langt ned i Hjerternes Inderste der gjælder jeg for at være det Overordentlige, langt, langt nede i Hjerternes Inderste, hvor man, regnende paa min Stolthed der ikke vil forsvare mig, venter paa, at jeg skal styrte, fordi man veed endogsaa det, at jeg pecuniært har saa daarligt Raad dertil.

NB18:27

#

Mildhed – Strenghed.

O, at forkynde Mildhed, det kan man sagtens. Man skaaner sig selv, man bliver elsket af Mskene, modtager deres Tak, deres Hengivenhed, kan selvtilfreds ell. dog beroliget see ud over de Mange de mange Glade og Smilende, der, formeentligen, og selv sige, at de hvile i Det, man forkynder.

Men at forkynde Strenghed! Idel Anfægtelse, om man selv kan holde det ud, om man ikke burde skaane sig selv, om det ikke kan ende med, at man ender med at fordærve istedetfor gavne, nedrive istedetfor opbygge. Idel Uro og Bekymring og Frygt og Bæven for de Andres Skyld, om man ikke spænder dem Buen for høit. Og saa dette trøstesløse Syn, at see deres Vrede og Forbittrelse, at man Ingen har, der takker En, men at Alle helst ville være En qvit, for ikke at tale

om Dem, der ligefrem anklage En, at man gjør dem ulykkelige.

Efter min uendelig lille Maalestok, som den kan være for et stakkels ringe Msk – jeg har ogsaa erfaret dette. O, men Du min Herre og Frelser, Du som var Kjerlighed, Du som af Kjerlighed kom til Verden, leed og døde, – idel Kjerlighed –: msklig talt gjorde Du jo dog de Medlevende ulykkelige. Her var ikke for en Eneste Glæde ved et trygt Liv, hvori Du beroligede dem. Nei, de splittedes ad i Rædsel og Forfærdelse; Din Moder blev Du et Sværd gennem Hjertet, Disciplene til Forargelse, hele Tilværelsen saae ud som en Anklage mod Dig, at Du formodentlig var kommet til Verden for at gjøre alle Msker ulykkelige – Du som var »Kjerlighed« og af Kjerlighed kom for at frelse Alle. O, hvorfor slog Du dog ikke af, saa var der aldrig faldet mig ind Andet end at Opgaven bestandigt er: at slaae af. Men nu – ja, naar jeg mistvivler om mig selv, og det er mig som maatte jeg da først og fremmest slaae af for min egen Skyld, og naar det er mig som skylder jeg Andre at slaae af – da kan det ængste mig at tænke paa Dig, som vilde Du vredes, Du der ikke slog af og dog var Kjerlighed. Du, som ikke slog af. O, og hvad er dog et stakkels Msks Smule Tvingen op af Opgaven i Sammenligning med Din Maalestok, der var Guddommens.

See saaledes skulde det vel være. Slaaes af skal der ikke – dog skal Den, der tvang Opgaven høiest, han skal i grændseløs Ydmygelse erkjende, at han alligevel frelses af Naade.

Saaledes skulde det være. Ak, at jeg var saaledes. Ak, og at saa Mskene ikke gjøre Andet end at forhindre mig i, at skrække mig tilbage fra den Smule, jeg gjør i Retning af at tvinge Opgaven op.

NB18:28

#

Fordringen – Indulgentsen.

Fordringen er det Almene, det, der gjælder Alle, den Maalestok, med hvilken Enhver skal maales. Fordringen er derfor Det, der skal forkyndes; Læreren har at forkynde Fordringen og saaledes at sætte Uroen; han tør ikke slaae af paa Fordringen.

Indulgentsen skal ikke forkyndes, den kan heller ikke forkyndes, da den er det ganske Forskjellige for de Forskjellige, og er deres inderste private Forstaaelse med Gud.

Fordringens Forkyndelse skal drive Mskene hen til Gud og Xstus for at see at finde, hvad Indulgents de behøve, hvad de for Gud tør bede om af Indulgents,

medens Fordringens Forkyndelse i eetvæk holder dem til Gud.

Men man har vendt Forholdet om. Læreren (Præsten) forkynder ikke Fordringen, men Indulgentsen. Istedetfor at Indulgentsen skal være den dybeste Samvittigheds Hemmelighed for den Enkelte med Gud, ligeoverfor Fordringen, har man vendt Forholdet om, og forkynder til gjensidig Contentement og Opbyggelse ene og alene Indulgentsen; man udelader reent Fordringen, ell. man siger vel endog at den kun var for Apostlene, og saa forkynder det ene Msk de Andre begeistret Indulgentsen – Indulgentsen, hvilken dog er een af Guds Herligheds-Rettigheder saa den kun kan bortgives af ham til den Enkelte, o: til hver Enkelt men ganske særligen.

Har jeg Lov til at sige til et andet Msk (naar det da ikke er i ganske særlige Tilfælde af at han er den Ængstede og Syge o: D:, medens jeg dog egl. har at sige til ham, at han maa henvende sig til Gud saa vil han nok finde Ro): det fordrer Gud ikke af Dig (naar det dog er Fordringen i det N. T.) end sige har jeg Lov til at paatage mig at være Lærer, at lønnes derfor, og saa for en heel Forsamling forkynde: det fordrer Gud ikke (naar dog Fordringen staaer i det N. T) Gud er naadig o: s: v:.. Nei, det har jeg ikke Lov til. Jeg har at forkynde Fordringen og saa har jeg at tilføie: er det Dig for tungt, saa henvend Dig til Gud (som jeg selv gjør det, jeg der ogsaa behøver Indulgents) og saa vil Du nok ved ham men tillige for ham forstaae Dig selv i, hvad der kan indrømmes Dig.

Men man har taget Indulgentsen forfængelig. Det er blevet en Slags Fabel som vi fortælle hinanden (dette er omtrent »Prædikenen) at Gud er ikke saa streng o: s: v:.. Og dog er Meningen en ganske anden.

Naaden er Gud den ene Dispensator over. Han vil at hver enkelt Msk, tugtet op dertil ved Hjælp af Fordringens Forkyndelse, skal henvende sig ganske særligen til ham, og nu særligen faae Indulgentsen, som den kan tilstaaes ham. Men vi Mske have vendt Forholdet om, frarøvet ell. franarret Gud Naadens Regale, og give saa Naaden falsk ud.

NB18:29

#

Om mig selv.

O, dersom der blot havde været Sandhed i Forholdene: saa havde jeg faaet Plads, jeg var kommet til at tale mig ud, jeg som dog vistnok er en af Dem, der har havt meest at sige. Men nu skulde jeg puffes udenfor, ignoreres, behandles som gal: derved blev jeg mere og mere indadvendt, derved igjen mere og mere udviklet, ak og saa igjen mere og mere

uproportioneret for de smaae Forhold; og under denne Uproportionerethed segner jeg.

Jeg har Ingen, Ingen fornærmet. Men sandt er det desto værre: at Danmark er saa lille og saa kjøbstedagtig, at » *Corsaren*« egl. var den offentlige Mening. See heri stikker Ulykken. Jeg gjorde ubetinget en Velgjerning – men det blev forstaaet som en Forbrydelse, fordi man ansaae det som en Sætten sig ud over den offentlige Mening.

Til hvem skal jeg tale? Ingen er der. Mængden har længst svoret mig Fjendskab; nogle ganske Enkelte forstaae mig vel tildeels, men finde at Vilkaaret er for tungt, for at skulle vidne. De Fornemmere i Literaturen glæde sig ved Misforstaaelsen.

NB18:30

#

Skinhellighed.

~~Det er Formelen for al Skinhellighed: at omklæde reent verdslige Handlinger med et religieust Skin.~~

[a] *Forordet til andet Oplag af Martensens Dogmatik.*

Der er noget Skinhelligt i Prof. Martensens *Forord til 2^{det} Oplag af Dogmatik*. Hele hans Taktik i den seneste Tid er nemlig simpel verdslig Kløgt, der dog maaskee kommer til kort. Det er 3 Fjerdingaar siden næsten at Nielsens Anmeldelse og Stilling og Paludan-Müller udkom. Men Martensen har haft saa mange Forretninger o: s: v.: Det hedder nu: at han haaber til Sommer at faae et lille Skrift færdigt. – O, Herre Gud!

Men det Skinhellige ligger egl. i, at der tilføies: hvis Tid og Leilighed forundes (in parenthesi bemærket jeg vedder paa, at Mynster har dicteret ham dette i Pennen, uden selv at betænke, at der er Forskjel paa Mynster og Martensen, paa Martensen lige overfor Nielsen og Mynster lige overfor Lindberg, Forskjel paa Forholdene o: s: v.:) hvis Tid og Leilighed forundes. See, det er Skinhellighed. Han maa meget godt selv vide med sig selv, at det han har manglet hverken er Tid ell. Leilighed; men at det er lidt Poliskhed at tie og trække Tiden ud (hvilken han dog nok har gjort altfor længe). At det nye Forord atter indeholder et Forsøg af verdslig Kløgt i Retning af at trække Tiden ud – og saa dette gudelige Tilsnit »hvis Tid og Leilighed forundes«. Det manglede blot at der havde staaet »om Gud vil«.

Saaledes kunde en Tyv sige: paa Mandag agter jeg, om Gud vil, at gjøre et Indbrud paa Amagertorv.

Det Gudelige ligger dog egl. ikke i, at tilføie »om Gud vil« til den ugudelige Handling men at lade den

ugudelige Handling fare.

NB18:31

#

Hvis – dersom.

Og hvis saa En vilde sige til den Troende: men sæt dog, at det endte med at Gud narrede Dig – saa vilde han svare med Luther: tie stille kjere Msk., det gjør Gud ikke. Og var man ikke fornøiet med dette Svar vilde han sige: nu ja, om Du saa vil, jeg tabte jo dog alligevel ikke Noget ved at have sat Alt ind paa det Eneste, der beskæftiger mig. Thi om jeg nu end gav Afkald paa meget i dette Liv, fordi jeg troede at det var Guds Villie og det dog, som Du siger, endte med at Gud bedrog mig: mig vilde det alligevel ikke have beskæftiget at besidde disse Goder, naar jeg enten tillige skulde være vidende om at Gud kunde bedrage et Msk, altsaa at Gud var en Bedrager ☹: at Alt er Intet, eller jeg havde krympet mig ved at sætte Alt ind for at indlade mig med Gud.

#

NB18:32

#

Ligesom Xstus ved Gjestebudet sagde: dette gjorde hun til min Begravelse (da Qvinden salvede ham) saaledes er det umiddelbart efter Indtoget han siger: nu er min Sjæl bedrøvet indtil Døden. – Altid Tanken om Døden.

NB18:33

#

Xstdom.

Ja vist er der en Strid mellem Gud og Msk. Og naar Xstd. skulde sættes ind efter sin hele Sandhed (hvad kun Stifteren formaaede) eller den skulde sættes ind af en Apostel: saa sætter den Fjendskab paa Liv og Død.

O, det er gysende alene at tænke sig, hvor afdød fra Verden, fra det i almindelig Forstand at være Msk. Den maa være der egentlig skal fremstille Xstd.

Jeg for mit Vedkommende føler hvor uendelig langt jeg er derfra. Jeg elsker det at være Msk, har ikke Mod til saadan ganske at være Aand. Og dog er vel jeg i vore Forhold en af de Fremmeligste.

Derfor udviser mit Liv idetmindste saaledes noget af det Christelige. Det er visseligen oprindeligen ikke med min gode Villie, at jeg sidder saaledes og sysler med det Religieuse. Nei, fra tidlig Tid saaledes elendig, at jeg forstod at for mig var der ingen Hjælp og intet Tilhold at finde hos Mskene, sat udenfor det menneskelige Samfund, anviist mig selv, dagligt mindet om min Elendighed – ak i Ungdommens Dage, medens Blodet var varmt, og jeg saa gjerne vilde have været som de Andre, ak i Elskovens Dage, medens Hjertet bankede heftigt, og jeg saa gjerne vilde have været som de Andre – lærte jeg at holde mig til det Religieuse som eneste Trøst for mig.

Men formildet har jeg dog bestandig fremstillet det, endog blot i Forhold til som jeg forstaaer det; formildet har jeg fremstillet det baade for at skaane Andre og mig selv.

Uden Myndighed det var min Categorie; paa den anden Side, saaledes som Xstd. fremstiller det, har jeg aldrig fremstillet at Kjerlighed til Gud er Had til Verden og omvendt.

Jeg er ikke en Lykkelig, der i Kraft af et Aands-Indtryk har frit besluttet mig til at indlade mig med Xstd (og Gud veed dog, om det ret egl. lader sig gjøre, om Lidelsen paa første Sted ikke kommer til at mangle) jeg er i mit Første en Ulykkelig sat udenfor det Almene-Msklige. See dette er jo ikke saa glædeligt – og derfor er det jeg bestandig ikke tør paatage mig at gjøre ligefrem Indhug paa Andre, thi det er mig dog saa som maatte jeg i et Første gjøre dem ulykkelige, og det kan jeg ikke, jeg som – desto værre vilde vel den strenge Xsten sige – endnu elsker saa meget det at see Andres reent msklige Glæde ved Livet, hvad jeg har mere end almindelig Øie for; thi jeg har et Digter Øie derfor. Fremdeles er jeg en Poeniterende – og atter her kan jeg ikke paatage mig at tvinge Andre til at være det, men vist er det jeg er det.

Kort de Forudsætninger som Xstd gjør (Lidelse i mere end almindelig Forstand og Skyld i særligere Forstand) dem har jeg og jeg finder mit Tilhold hos Christendommen. Men Myndighed eller directe at forkynde Andre den, kan jeg ikke ret, thi jeg kan jo ikke skaffe Forudsætningerne tilveie. Et Præsteembede kan jeg meget godt paatage mig, thi det er ingenlunde det strenge Begreb af Xstds Forkyndelse, der har jeg allermindst Forretning som Missionair.

#

NB18:34

#

Et Træk af Fader, som fortjener at opbevares.

En Dag veltede jeg et Saltkar ved Middagsbordet. Lidenskabelig som han var og heftig som han let kunde blive, begyndte han at skjende efter en saadan Maalestok, at han endog sagde, at jeg var en forloren Søn o: D. Da gjorde jeg Indsigelse, og erindrede om en gammel Historie i Familien at min Søster Nicoline en Dag havde tabt en meget kostbar Terrin og Fader havde ikke sagt et Ord men ladet som ingenting. Han svarede: ja seer Du, det var saa kostbart et Stykke, at man ikke behøvede at skjende, hun følte nok selv at det var forkeert; men naar det er en Ubetydelighed, saa skal man just skjende.

Der er noget af Oldtidens Storhed i denne lille Historie. Denne Objektivitet der ikke skjender i Forhold til som man selv bliver afficeret, men reent objektivt i Forhold til som Skjend behøves.

#

NB18:35

#

Christendom – den moderne Courmethode.

Det er dog en Lykke, at man har de gamle Opbyggelsesskrifter at holde sig til. Hvor i al Verden skulde man i vor Tid faae de psykologiske Tilstande. Det, som fremkom ved at behandle Msket som Aand, alle disse sjelelige Tilstande, Indadvendthed: det cureres nu ved Bade-reiser, Iglar, Aareladninger o: s: v: – men Xstne ere vi Alle.

NB18:36

#

Min Ulykke.

Min Ulykke er, at jeg gratis har tjent Idee, forkyndt Xstd, og at jeg saa har gjort det bedre end Nogen af de Næringsdrivende. Gratis og bedre begge Dele maa der til. Havde jeg gjort det gratis, men slettere end de Næringsdrivende, saa havde de ikke haft noget derimod men tvertimod benyttet mig som et sørgeligt Exempel og sagt: seer der, hvad det bliver for Noget, naar det skal være gratis. Havde jeg gjort det bedre end nogen af de andre Næring[s]drivende men selv saa ogsaa været den Næringsdrivende som tjente bedst: eh bien saa havde de Næringsdrivende (Digtere, Præster, Professorer o: s: v:) fundet sig deri, fordi de dog ved mit Liv havde fundet Hovedsætningen bekræftet om Næringsdriften.

NB18:37

#

Jødedom - Xstdom.

[>]Det hænder i denne Verdenstundom, at det vederfares den Retfærdige paa de Uretfærdiges Viis« dette »stundom« det er Jødedom. Christeligt forstaaet hænder det altid; thi Xstd. er den lidende Sandhed.

Men Præsterne tage sig vel iagt for at forkynde Xstd.

NB18:38

#

Om mig selv.

Var jeg da saa stolt? Hænger det saaledes sammen, at jeg har villet lade Andre føle min Fordeel ved at være uafhængig? Gud veed det nei.

Men saaledes hænger det sammen. Jeg havde arbejdet uden Løn og naaet hvad jeg ønskede. Da var der et nederdrægtigt Phænomen her hjemme; jeg vidste det var alle de Anseete en Plage, jeg vidste det indignerede at see i saa lille et Land hvor man neppe har Raad til at holde en Digter, at der har man Raad til paa det Vilkaar at holde en Bagvasker; jeg vidste, at Ingen af dem, som leed under denne Nederdrægtighed, havde Mod eller Forudsætninger til at kunne gjøre det, jeg vidste, at man saae hen til mig som den Eneste: jeg gjorde det.

See nu kommer Skylden. Istedetfor nu at paaskjønne dette Skridt af mig, at understøtte mig blot ved at

notere, for om muligt at løfte Samtiden op over Usselheden og gjøre det til en Ære at være forhaanet af disse Forbrydere: saa forraadte man mig.

Deraf kommer det, at nu Meget i mit Liv kommer saa strengt over dem, Meget, som jeg aldrig havde ønsket at accentuere uden i det Høieste i Spøgens Form.

#

NB18:39

#

Opbyggeligt.

I et gl. *Opbyggelsesskrift* (Arndt) staaer: at hos den Lidende sover Gud kun let som Moderen hos det syge Barn, at hun strax vaagner blot det rører sig. Vidunderlige Mesterstykke i det Rørende, der streifer Grændsen af Vanvid.

* *

I en af Morgen- eller Aften-Bønnerne, der findes i *den evangeliske Psalmebog* staaer: »medens vi sove, da vaager Du o, Gud« – ak ret ligesom vi kunde hjælpe os selv, naar vi blot ere vaagne. Nei, der burde tilføies: og naar vi vaage forstaae vi os dog ikke mere paa vort eget Vel end om vi laae i en dyb Søvn, saa Du, o Gud, dog alligevel maa vaage.

Denne Bemærkning findes vistnok i en tidligere Journal, thi jeg erindrer, at det tidligere er faldet mig paa.

#

NB18:40

#

Katechese over mit Liv.

Den, der sætter sig aldeles ud over den menneskelige Instant, han gjør sig til mere end Msk. Det er sandt. Har jeg nu i fjerneste Maade gjort det.

Var da » *Corsaren*« den offentlige Mening i Danmark, Udtrykket af det Sande i Samtiden? Vil I paastaae det, ja saa bliver jeg vel selv skyldig.

Men see, I tilstode i Grunden alle, at det var en Forbrydelse, selv De, der ivrigst understøttede den, tilstode i Grunden at den var en Forbrydelse. Denne Eders Usandhed blev egl. først ret aabenbar ved min Handling.

Var den nu en Forbrydelse, saa er min Handling en i strengeste Forstand Velgjerning – og dog fortsættes endnu Usandheden fra *Corsaren*, at det skal hedde at min Skyld og Forbrydelse [er] at have villet gjøre mig til mere end Mske, og hvoraf bevises det? Deraf, at jeg kastede mig mod hvad I selv erkjende at være en Forbrydelse.

O, men der var en uendelig dyb Usandhed i det offentlige Liv. Man vilde understøtte en Forbrydelse, en Nederdrægtighed – og dog retfærdiggjøre sig ved at sige, at det var nederdrægtigt. Det var Egoismen, der glædede sig ved at der fandtes Uslinge, som ville gjøre det Forbryderske, saa ville [I] pecuniært understøtte dem og udbrede Bagvaskelsen, men I ville tillige være retfærdige; thi I sagde: det er jo nederdrægtigt.

Hvilken Skyld er der nu ikke andraget mod mig? Især da af hver Den, der klarere overskuede Forholdene – og ikke vidnede for mig men taug.

#

NB18:41

#

Snurrige Vidnedsbyrd for Sandhed.

Uagtet Præsterne have gjort Alt for at gjøre Xstd. til lutter msklig Medlidenhed, aldeles udeladt dens Fordringer, ell. i ethvert Fald hvis disse nævnes dog igjen ved Hjælp af »Naaden« gjort dem til intet mindre end generende eller gjort dem til Ingenting: desuagtet

kan de ikke faae Mskene til at gaae ind paa Xstd. Og hvorfor? Fordi der dog er det Sande i Mskene, at de have en Mistanke om at dette slet ikke er Xstd, og at den er en farlig Magt at komme i Berøring med.

Her viser det sig atter: skal man faae Mskene til at gaae ind paa den, maa det være ved at fremstille den i dens Strenghed.

NB18:42

#

Om mig selv.

Aldrig har jeg gjort end det mindste Forsøg paa eller Mine til at ville forpligte eller tvinge nogen Anden til paa det Vilkaar som jeg at tjene Xstd., eller dømt Nogen at han ikke gjorde det. Tvertimod har jeg understøttet Dem, der paa ganske andet Vilkaar forkyndte Xstd, understøttet de Anseete, da jeg saae Tidens forvirrede Opstand fra neden.

Dette maa endeligen fastholdes; thi ellers havde jeg dog i denne Henseende nogen Skyld mod Dem.

Men nu er deres Skyld aldeles aabenbar, at de ikke blot ikke selv ville forkynde Xstd. paa det Vilkaar, men end ikke tillade mig det, derimod dømme mig som en Phantast, en Særling, der med Rette er et Offer for Pøbelen.

NB18:43

#

Mit offentlige Forhold.

Hvilken Nederdrægtighed! Der lever ikke eet eneste Msk. med mig ikke eet eneste, som jeg jo kunde knuse med min Comik. Det vidste man godt i sin Tid, derfor taug Alt. Da var jeg redelig nok mod Forholdene, at ville afryste det Pøbelagtighedens Tyrannie, der despotiserede Alle, mig den Forgudede undtagen, ogsaa ved viscomica men af den gemenere Art.

Da forraadte man mig. Og nu veed man, at jeg ikke^a godt kan komme til at bruge min Comik. Jeg kan neppe skrive en Blad-Artikel, især ingen polemisk, da jeg lever stadigt omgivet af Pøbel, risikerende formelig Vold. Nu mente Prof. Martensen at kunne benytte Øieblikket.

a selv om jeg vilde, Noget jeg dog nu af høiere Hensyn vel neppe vilde,

Dog nei, min gode Mand. Redelig som min Forfatter- Virksomhed har været, saa vaager der ogsaa en mig uforklarlig Styrelsens Omsorg over den. Tillige er der nu naaet et andet Punkt, jeg kan nu bruge Pathos lige saa seierrigt som engang Comik. Men stundom kunde det næsten friste mig, blot med en halvsnees af disse Linier knusende Comik at erindre om en tidligere Tid.

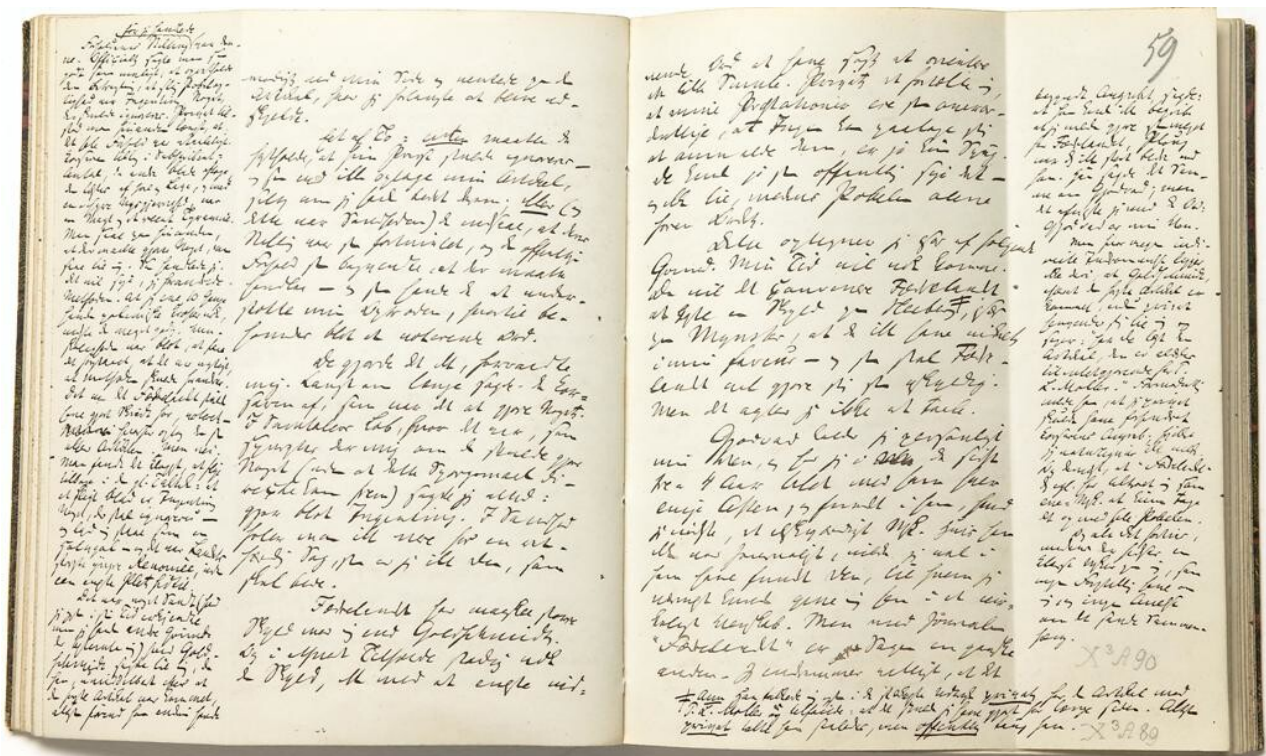
NB18:44

#

» Fædrelandet«

Enhver, der kjendte noget til Forholdene, veed, hvorledes » Fædrelandet« ømmede sig under Pøbelagtighedens Presse, der aldeles tog Luven fra det.

Jeg handlede; Gjødvad stod utaal

10. Journalen NB18, s. [58]-59. Marginal tilføjslen NB18:44.a løber over to sider og på grund af manglende plads i marginen er tilføjslen NB18:44.b, nederst s. 59, skrevet i hele sidens bredde

modigt ved min Side og ventede paa den Artikel, hvor jeg forlangte at blive udskjeldt.

[a] Forholdenes Stilling før jeg handlede var denne. Officielt søgte man saa godt som muligt, at opretholde den Betragtning, at slig Pøbelagtighed var Ingenting, Noget, der skulde ignoreres. Privat tilstod man hinanden længst, at det hele Forhold var utaaeligt. Corsaren tiltog i Subscriber-Antal, de andre Blade aftog, den læstes af Høie og Lave, og med en uhyre

Nysgjerrighed, var en Magt og et reent Tyrannie. Man saae paa hinanden, at der maatte gjøres Noget, man saae til mig. Saa handlede jeg. Det vil sige, jeg forandrede Methoden. At jeg ene 10 Gange havde polemiske Kræfter nok, vidste de meget godt. Vanskeligheden var blot, at faae det forstaaet, at det var rigtigt, at Methoden skulde forandres. Det var det *Fædrelandet* skulde have gjort Skridt for, noteret – hvorfor optog den saa ellers Artiklen. Men nei. Man fandt det Klogest, at flye tilbage i den gl. Taktik: at et sligt Blad er Ingenting Noget, der skal ignoreres – og lod mig staae som en Halvgal – og det var Landets største yngre Renomée, uden een eneste Plet hidtil. Det var noget Sandt (hvad jeg ogsaa i sin Tid erkjendte men jeg havde andre Grunde der bestemte mig) hvad Goldschmidt sagde til mig, da han, umiddelbart efter at den første Artikel var kommet, altsaa førend han endnu havde begyndt Angrebet, sagde: at han kunde ikke begribe at jeg vilde gjøre saa meget for *Fædrelandet*, Ploug var dog ikke stort bedre end han. Han sagde det Samme om Gjødvad; men det afviste jeg med de Ord: Gjødvad er min Ven. Men hvor megen indirecte Indrømmelse ligger ikke deri, at Goldschmidt, efterat den første Artikel er kommet, endnu privat henvender sig til mig og siger: »har De læst den Artikel, den er aldeles tilintetgjørende for P. L. Møller.« Formodentlig vilde han, at jeg privat skulde have forhindret *Corsarens* Angreb; hvilket jeg naturligviis ikke vilde. Og dernæst, at »*Fædrelandet*« dog egl. har tiltroet mig som ene-Msk. at kunne tage det op med hele Pøbelen. Og alt Det forties, medens der hidses en Classe Msker paa mig, som ingen Forestilling have om mig, og ingen Anelse om det sande Sammenhæng.

Eet af To: enten maatte de fastholde, at hiin Presse skulde ignoreres – og saa end ikke optage min Artikel, selv om jeg havde bedet derom; eller (og dette var Sandheden) de indsaae, at deres Stilling var saa fortvivlet, og de offentlige Forhold saa bagvendte, at der maatte handles – og saa havde de at understøtte min Optræden, hvortil behøvedes blot et noterende Ord.

De gjorde det ikke, forraadte mig. Langt om længe sagde de *Corsaren* af, som var det at gjøre Noget. I Samtalens Løb, hvor det var, som spurgtes der mig om de skulde gjøre Noget (uden at dette Spørgsmaal directe kom frem) sagde jeg altid: gjør blot Ingenting. I Sandhed føler man ikke mere for en retfærdig Sag, saa er jeg ikke Den, som skal bede.

Fædrelandet har maaskee større Skyld mod mig end Goldschmidt. Og i ethvert Tilfælde stadig væk den Skyld, ikke med et eneste vid *nende Ord at have søgt at orientere en lille Smule. Privat at fortælle mig, at mine Præstationer ere saa overordentlige, at Ingen kan paatage sig at anmelde dem, er jo kun Spøg. De kunde jo saa offentlig sige det – og ikke tie, medens Pøbelen alene fører Ordet.

Dette optegner jeg især af følgende Grund. Min Tid vil nok komme. Da vil det convenere *Fædrelandet* at kaste en Skyld paa Heiberg^b, især paa Mynster, at de

b Anm Han takkede mig ogsaa i de stærkeste Udtryk privat for den Artikel mod P. L. Møller og tilføiede: at det skulde jeg have gjort for længe siden. Altsaa privat talte han saaledes, men

ikke have vidnet i min faveur – og saa skal
Fædrelandet vel gjøre sig saa uskyldig. Men det agter
jeg ikke at taale.

offentlig taug han.

Gjødvad kalder jeg personligt min Ven, og har jeg i de
sidste tre a 4 Aar talet med ham hver evige Aften, og
fundet i ham, hvad jeg vidste, et elskværdigt Msk.
Hvis han ikke var Journalist, vilde jeg vel i ham have
fundet Den, til hvem jeg nærmest kunde give mig hen
i et virkeligt Venskab. Men med Journalen »
Fædrelandet« er Sagen en ganske anden. Jeg
indrømmer villigt, at det i sin Tid for dem var et
vanskeligt Vilkaar at handle under; men just det er
ogsaa Prøven.

NB18:45

#

Det passer virkelig paa mig *Hamann 3^{die} B. p. 400:*
Die Furcht des größten Kunstrichters, der Herzen und
Nieren prüft, ist die wahre Muse.

NB18:46

#

Om mig selv.

Forstaaet bliver jeg da aldrig; det er Noget som
gjentager sig i ethvert mit Livsforhold.

Dersom jeg nu blev syg – saa ville Alle kunne forstaae,
at det var, fordi jeg havde arbeidet for stærk; og saa
er Grunden just, at jeg i den senere Tid har maattet af
pecuniaire Grunde standse Productiviteten, det
Eneste, der holdt Livet i mig og bevarede mig sund og
glad. Men det forstaaer Ingen, og for dog at have
Sprog tilfælles med Andre, maa jeg her som altid selv
foredrage den Forklaring, at det [er] fordi jeg har
arbeidet for stærkt. Grunden hvorfor »man« kun kan
forstaae og kun vil forstaae denne Forklaring, er fordi
man nu engang ikke vil forlige sig med den Tanke, at
der gives Msker, hvem det behagede Forsynet at
skjenke det Overordentlige. Man forklarer sig det da
saaledes, at jeg er blevet forskjellig fra Andre derved
at jeg har overforceret mig – og man beroliger sig. Og
jeg maa finde mig i denne Forklaring, thi ellers blev da
Misundelsen reent rasende.

Saaledes er det paa ethvert Punkt af mit Liv;
bestandigt har Kjøbstaden een eller anden lurvet
Forklaring, og jeg maa saa lade som var den den
rigtige, blot for at tolereres saa meget, at jeg faaer
Lov at leve iblandt dem. Nu, stundom har jeg min
Moerskab af dette Forhold, men det har dog ogsaa sin
tragiske Side.

#

NB18:47

#

En Skuespiller – en Præst.

En Skuespiller fremstiller fE den Ædle, Helten, Sandhedsvidnet o: D:, han udtaler da alle disse ædle, ophøjede, heltemodige Følelser og Tanker. Vil nu Nogen negte, at det vilde støde, hvis Skuespilleren gjorde det i egen Person. Men hvorfor skal saa en Præst have Lov dertil? Skuespilleren kan jo ogsaa være en Troende ligesom alle vi Andre og Præsten, i Xstheden ere vi jo alle Xstne, og dog er Conformiteten med det Verdslige. Hvorfor skal saa en Præst have Lov til at declamere i egen Person alle disse herlige Dyder, og i eetvæk foranledige den Forvexling, at han er selv Den, der exsequerer det.

Et meget consequent Hoved kunde fristes til at gjøre følgende Forslag, at man reent afskaffede Prædikestolen og Præstens Ornat Ordination o: D:. Man arrangerede i Kirken en lille Scene, med ordentlig Forhæng. Vilde man bruge Orgelet var derimod Intet at indvende. Saa præluderedes der. Derpaa gik Teppet op, og »Præsten« traadte frem, ell. naar de ville give combinerede Forestillinger saa traadte flere »Præster« frem i historisk Costüme. Saa var der fE En, der spillede Luther. Scene-Instructeuren (og forresten kunde man jo gjerne bruge ham fra Theateret, siden jo ogsaa Cultus-Ministeren tillige er Theater-Minister) sørgede for Dragtens Tilforladelighed – og saa declamerede han een ell. anden af Luthers Prædikener. Der vilde naturligviis blive grædt, ligesom der jo ogsaa i Theateret grædes naar der gives Sørgespil; men i Almdl. mener man rigtignok, at Graaden i Kirken er forskjellig fra den i Theateret, hvilket vel stundom kan være sandt, men i Regelen vel ikke er sandt.

NB18:48

#

En Logerende.

I det Huus, hvor jeg nu boer paa Nørregade, boer ovenover vistnok en Logerende, som man kan kalde en stille og rolig Logerende, han er nemlig ude hele Dagen. Uheldigviis holder han en Hund, der er hjemme hele Dagen igjennem. Den ligger i det aabne Vindue og interesserer sig nu for Alt. Gaaer en Mand forbi og kommer til at nyse mere end almindeligt høit – øieblikkeligt gjør den, og kan længe vedblive at giøe

i den Anledning. Kjører en Kudsk forbi og smelder med Pidsken gjør den; gjør en anden Hund gjør den ogsaa – og saaledes kan der ikke passere det mindste Spektakel i Gaden uden at jeg ved Hjælp af denne Hund faaer det i andet Oplag.

NB18:49

#

En Side af mit offentlige Forhold

Saaledes har Biskop Mynster forstaaet mit Forhold, det veed jeg, og det var for hans conservative Natur den eneste Maade han kunde gaae ind paa Sligt, som jeg var den Eneste, han vilde indrømme det. Jeg repræsenterede Bevægelsen, men vel at mærke Inderlighedens, saa at der ikke blev rørt ved det Bestaaende. Fremdeles trykkede jeg ned efter paa de Yngre saa stærkt, at ingen Yngre fik Lov at slippe forbi. Jeg havde nu den Glæde af bestandigt at forvandle min Tilværelse til en Slags Festlighed til Ære for Mynster. Jeg spenderede Alt, havde ikke i nogen Maade nogen [a] Løn, paadrog mig de Yngres Misfornøielse, der vilde frem, og hos hvem jeg ganske naturligt skulde have søgt mit Tilhold.

[a] At dette er saaledes er let at bevise, og allerede Beviis nok er det sande Sammenhæng med R. Nielsen: at det Eneste, han var bange for, var at slippe mig forbi; og derfor søgte han privat Tilnærmelse.

Mit er saa høit, at Bedraget mod mig er uendelig let gjort, som spillede jeg aldeles udenfor.

Og saa skal nu Martensen i et Forord gjøre min Virksomhed til en Ubetydelighed og Mynster tier.

I en vis Forstand glæder det mig dog med det Forord af Prof. Martensen; thi at visse Folk af yderste Evne have arbeidet mig imod ved Hjælp af Opinion, det veed jeg nok. Men de samme Folk havde naturligviis, da Sligt ikke kan controlleres, til Hensigt, hvis jeg trængte igjennem saa at sige: ja, det har vi jo altid sagt, Mag.K. er det Overordentlige. Men nu har jeg et lille Faktum. Disse Par Linier i hiint Forord det var en diætetisk Uforsigtighed, det var en Feiler.

NB18:50

#

Et Sandsebedrag

Det formeentligt ydmygt og beskeedent at tilstaae, at man ikke kalder sig en Apostel.

Det er dog igjen en Confusion, der er fremkommet ved Hjælp af »Christenheden«, der igjen har vendt op og ned paa alle christelige Begreber, det er, forhindret dem i at være hvad de oprindelig ere: omvendte.

Ydmygt og beskeedent, hedder det, siger man: jeg kalder mig jo ikke en Apostel. Altsaa det Stolte, det Hovmodige var at kalde sig en Apostel. At dette kan være det Stolte og det Hovmodige, negter jeg ikke, men jeg ønsker blot at oplyse Forholdet lidt nærmere.

Naar man taler saaledes, gaaer man altsaa ud fra at det at være Apostel er en Udmærkelse, det Ydmyge, det Beskedne ligger i ikke at gjøre Fordring paa at være det Udmærkede. Vel. Men det at være Apostel er som alt Christeligt ikke den ligefremme Udmærkelse men den omvendte. See her kom et lille NB. I Forhold til al ligefrem Udmærkethed ell. Udmærkelse, der er Sagen ganske simpel, hvis det er sandt at jeg ikke gjør Fordring derpaa, saa er det beskeedent, thi den ligefremme Udmærkelse er uden videre Neben eller Bibestemmelser et ligefrem jordisk Gode. Men det at være Apostel er idel jordisk Lidelse. Ja, hvis Apostelen kunde faae Lov at leve anden Gang, naar hans Lære har seiret, ja da var det maaskee et ligefrem jordisk Gode, at være Apostel. Men da han levede, da hjalp det at han kaldte sig Apostel, ham sandeligen ikke til Ære og Anseelse ell. jordiske Goder, just det at han kaldte sig Apostel var Signalet til at han maatte lide mere end de andre Tilhængere, lide indtil Døden.

Dette er det at være Apostel – noget Andet end denne Opfattelse bagefter, der tager Apostelen forfængelig ved Hjælp af et Sandsebedrag.

[a] Og erindres maa det, at i en vis Forstand er der Intet vi Alle ere mere lige nær til end til det at være Apostel, just fordi her ikke er Tale om æsthetisk Differentials at være Genie, Talento: D:. Og vistnok har ethvert Msk. Lov til i Henseende til Armod, Lidelse for Sandhed o: s: v: at indrette sit Liv ganske som en Apostel, kun har han ikke Lov til at beraabe sig paa guddommelig Myndighed. Men i Henseende til det Første skal han ikke genere sig, og allermindst gjøre det af Beskeedenhed, det vil sige, skal her være Tale om sand Beskeedenhed, maa det være at tilstaae, at man er for svag, og sandselig, altsaa at anklage sig selv, ikke som naar jeg er for beskeeden til at forlange at blive Minister, Heros i Kunst, Ridder af alle europæiske Ordener o: D:

Men er dette saaledes, saa bliver hiin Fordring paa saadan udenvidere at ville ansees for beskeeden, fordi man ikke kalder sig en Apostel, den bliver mislig; thi det kan ogsaa være jordisk Kløgt og Blødagtighed.

Sagen er nemlig, lad os istedetfor det forvirrende Ord »Apostel« (der ved sin Efterbetydning er blevet

verdsliggjort og identificeret med andre jordiske Udmærkelser) sætte det: et heelt Liv igjennem at blive udleet, forhaanet, forfulgt, fattig, i Fængsel, ihjelslagen. Naar nu En siger: jeg er ikke saa ubeskedent at forlange at blive Excellence o: D: – ja det er ganske ligefrem. Men lad En sige: jeg er ikke saa ubeskedent at forlange at blive fattig, forarmet, et Udsbud i Verden, udleet, ihjelslaget – ja saa er det ikke saa ganske ligefrem; thi der fandtes vel i hver Generation ikke Ti, der havde Mod dertil. Det kan altsaa være verdslig Kløgt og Blødagtighed, der holder sig tilbage, men tillige vil profitere, at det ansees for Ydmyghed. See det er misligt.

O, at det blot holdtes reent med hvad Xstd er! At den ikke er en Lære, men en Existents, at der ikke behøves Professorer, men Vidner, saa blev man fri for al den vigtige Videnskabelighed, disse stadselige Mænd, der ere Videnskabsmænd – hvad Xstd. nu behøver. Nei, behøvede Xstus ikke Videnskabsmænd, men kunde nøies med Fiskere, saa behøvedes vel nu meget mere Fiskere. Thi just fordi Xstus var med, havde Faren vel ikke været saa stor om Xstd. var faldet i Hænderne paa Studerende.

Feilen er ikke Studeringen, men Feilen er Accenten ietvæk falder forkeert: paa det at udgrunde og at fremstille – saa det bliver en Latterlighed at gjøre Noget deraf, en Ubetydelighed. En simpel Mand derimod har intet Adspredende. Her fæster man strax Blikket paa hans Liv; har han ikke i denne Henseende Noget at betyde, har han slet ingen Betydning. Men denne Simplification i Henseende til at gjøre Regnskabet op, er af yderste Vigtighed, saa falder Accenten ietvæk paa rette Sted, paa Existentsen.

NB18:51

#

Om mig selv personligt.

Havde jeg slet ingen Formue, var jeg i Grunden bedre hjulpen, det troer jeg; thi saa vilde jeg være nødsaget til med heel Kraft at gjøre Noget for Udkommet, og vil ingen Samvittigheds-Anføgtelser have med Hensyn [til] at jeg ikke havde Lov dertil.

Men nu, da jeg kan forstaae, hvor overordentlig Meget, der er mig betroet, hvad jeg gavne[r] – saa synes det mig, da jeg jo dog har Penge endnu, at jeg burde blive staaende. I denne Conflict ligger det Svære, at jeg paa den ene Side frygter »at bedrøve Aanden« og paa den anden Side »at friste Gud«.

Penge-Criserne i 1848 bragte mig dette Anliggende lidt pludseligt paa Halsen. Og nu forestaaer jo snarest muligt en Formues-Skat, der vil bringe mig i Forlegenhed. Thi forstaaet vil jeg dog ikke blive. Om

jeg nemlig end har været ødsel, saa har det dog havt tillige for mig en reen ideell Betydning, just fordi jeg fattede, hvor meget mig var betroet. Havde jeg ladet den jordisk-forstandige Betragtning raade, havde jeg aldrig naaet, hvad jeg har naaet, jeg var blevet et ganske andet Msk. For Gud vil jeg gjerne tilstaae min Ødselhed, at jeg her som over alt for ham har Uret; han har det i sin Magt at sige til mig »Du burde have været oeconomisk«. Og dog veed just han, hvad der fra en anden Side giver Sagen en anden Forstaaelse. Dog anderledes kan man aldrig have med Gud at gjøre, han faaer altid Ret. Den, der virkelig vover Noget – det er jo ikke forud afgjort, at han i ethvert Øieblik kan bære det (det er just at vove), altsaa kan Gud, hvis den Vovende bliver bange, sige: ja Du er jo selv Skyld deri. Men paa den anden Side, Den, der lever i Tillid til Gud, han hviler dog i den Tro, at Gud nok hjælper ham. Men Uret faaer man altid mod Gud. Thi lykkes det – saa er det dog ikke min Fortjeneste, men Guds Hjælp, der i ethvert Øieblik kunde have sluppet mig; mislykkes det, saa er Feilen min, at jeg vovede.

Saaledes er det egl. frygteligt at inlade sig med Gud, der ikke kan og ikke vil give ligefrem Vished ell. Contracts-Forhold, – og dog er det saligt; saligt, at være som et Intet i hans Haand, han der dog evigt er og bliver Kjerlighed, hvordan det saa end vender sig. Kun dette har jeg vist, dette Salige: Gud er Kjerlighed. Selv om jeg paa dette eller hiint Punkt havde grebet feil: Gud er dog Kjerlighed, dette troer jeg, og Den, der troer det, han har dog ikke grebet feil. Har jeg grebet feil, saa bliver det mig nok tydeligt; saa angrer jeg – og Gud er Kjerlighed. Han er det; han var det ikke, ei heller: han vil være det, o, nei, selv dette Futurum var mig for langsomt, han er det. Ak, hvor forunderligt. Stundom maa der maaskee ventes paa min Anger, saa der bliver et Futurisk – men Gud lader ikke vente paa sig, han er Kjerlighed. Som Kildens Vand Sommer og Vinter uforandret har samme Kølighed – saaledes er Gud Kjerlighed. Men som det stundom hændes, at en Kilde udtørres – nei, nei, – ja hvo skal jeg prise, jeg har jo intet andet Udraab end det som her just angaaer Den, om hvem Talen er »Gud være lovet«! – altsaa nei, Gud være lovet, saaledes er Gud ikke Kjerlighed. Hans Kjerlighed er en Kilde men den udtørres aldrig.

#

NB18:52

Om mig selv.

Jeg har i Danmark været budet enormt Honorar for at skrive i Blade (jeg har engang været budet 100rd for

Arket af Carstensen, da han havde *Figaro* ell. *Portefeuille*, for en Artikel mod Heiberg) – jeg har givet meget Betydeligt til for eet eller andet stort Værks Udgivelse, Frugten af eet eller halvandet Aars Jernflid.

NB18:53

#

Reduplicationens væsentlige Forhold til Xstd.

Det skulde da være en ganske besynderlig Idee, Tanke, Betragtning o: D:, som man naar man var begejstret for den og saa vilde anvende sine Kræfter ligefrem paa at vinde Mskene for den, ikke skulde kunne vinde en Deel for.

Men dette ligefremme Forhold er egl. ikke Xstd. Det Xstlige er just den Reduplicationens Strenghed med hvilken Læreren, i at tjene Ideen endog grusom mod sig selv, vaager over at det ikke bliver et Sandsebedrag med at Mskene vindes for den, at det ikke bliver Noget de sige o: s: v:, item at ikke Sagen saa smaat gaaer tilbage, holdes mindre paa Spidsen end oprindeligt, hvilket gjerne er Tilfældet jo Flere der gaae ind derpaa.

NB18:54

#

Christendom er dialektisk.

Det kan man da blandt Andet ogsaa see paa denne Formel for »Apostelen«: han begynder med at forfølge den.

NB18:55

#

Afstanden fra Forbillederne i Christenheden.

Denne sees bedst indirecte af Prædikeforedraget, der reent theatralisk ikke gjør de med Realisationen forbundne Vanskeligheder nærværende, men lader det Hele beroe ved en af disse høitidelige Opløftelser i en stille Time, til Grund for hvilken ligger den stiltiende Overenskomst, at det da ikke falder Nogen af os ind at gjøre det,

[a] saa lidet som det nogensinde er faldet Præsten ind at begynde paa at ville gjøre det – ellers maatte han nødvendigviis tale anderledes.

NB18:56

#

I Prædikenen »Apostelen Pauli Levnet« udbryder Mynster et Sted, hvo maa ikke elske den Mand der skriver: overskjeldte velsigne vi, forfulgte taale vi, bespottede formane vi,« - da gjælder dog vistnok her, at saa maa Paulus være død. Det er uforklarligt, at Mynsters Phantasie kan bedrage ham saaledes.

NB18:57

#

Msklig Sviig.

Denne Form af Sviig forekommer hyppigt i Handel og Vandel, at naar man fremhæver ethiske Opgaver og pirrer lidt ved En, at han skulde gjøre det, saa svarer han: det har jeg ikke Evne til. Svigen er at forvandle ethisk Opgave til Differentis-Opgave. Talen er slet ikke om Evner, men om Villie; det eenfoldigste Msk. har Evne, naar han vil. Men paa den Maade parere[r] man, og profiterer saa tillige at synes beskeden. Jo jeg takker. Lad os tage det strengeste Ethiske, Budene. Dersom Tyven naar man sagde til ham: Du skal lade være at stjæle, vilde svare: ja, det er godt nok for hvem, der har Evne dertil, jeg har ikke saadanne Evner, var det da ikke en besynderlig Tale. Men saaledes er det altid med det Ethiske. Den ethiske Fordring til en Mand at vidne for Sandheden, er ikke i Retning af Intellectualitet men i Retning af Villie. Fordringen er ikke at han skal blive et Genie - o, nei den er ganske eenfoldig; men den er streng for Kjød og Blod, og saa seer man at slippe fra den ved at lade som var Talen om æsthetisk Differentis, og siger beskedent: saadanne Evner har jeg ikke. Derved lyver man forresten endnu paa en anden Maade; thi man svækker Indtrykket af den sande Ethiker, som kunde han sagtens siden han har saadanne Evner - men Talen er jo slet ikke om Evner. Men den sande Ethiker er man bange for og vil helst sikkre sig mod ham ved at gjøre ham til den særligt Begavede, saa taber nemlig hans Liv Magt til at være en Fordring; thi beroer det paa Evner, er det jo Nonsens at fordre af et Msk. hvad ham ikke er givet.

#

NB18:58

#

En Replik

som jeg kunde fristes til at gjøre:

Siden »det Bestaaende« er saa stærkt, at Prof. Martensen med to Linier i et Forord mener at kunne affærdige hele min Forfatter-Virksomhed, saa bliver det vel min Pligt, at tage den Spøgens Dæmper og den det Inddirectes Afleder, hvilken jeg hidtil, skaanende mig selv og Andre, har anbragt i Forhold til min Meddelelse, at tage den bort og gaae directe frem – det Bestaaende er jo sagtens stærkt nok, det har jo Prof. Martensen, der i den Grad er den Stærkere som man seer af hans Forord.

Altsaa directe: hele Xstdommens Forkyndelse som den nu høres udelader egl. det Væsentlige i Xstd. Og for at gjøre det ganske directe: Prof. Martensens Virksomhed er egl. i al Taabelighed at forraade og afskaffe Xstd. At det har hjulpet ham til at gjøre Carriere og skaffet ham jordiske Goder, indrømmes, men det er jo ikke identisk med Xstd., der ingen § har om at skaffe Prof. M. jordiske Fordele ved at omsætte Xstds Meddelelse i uchristelige Meddelelses Former. Hverken »Professoren« ell »Hof-Prædikanten« omtales i det N. T., der kun taler om »Vidner«, hvorved ikke forstaaes Folk, hvis Liv udtrykke lige det Modsatte af Læren, medens de forsikre og forsikre, at i deres Inderste o: s: v: Nei »Vidner« ere Saadanne, hvis Existents (den personlige) er Lærens Gjennemsigtighed, saa de for den Sags Skyld kunde holde deres Mund og dog forkynde Læren, thi deres Liv er »Vidnedsbyrdet«. Hvorimod man vilde komme i stor Forlegenhed med Prof. Martensen hvis han taug; thi saa vilde man sige, det er jo en reen verdslig Existeren. Men nu taler han – og forsikrer – og *Berlingske Tidende* forsikrer, at det er Martensens Overbeviisning, hvad ogsaa Frøken Bremer og *Flyve-Posten* forsikrer, og flere Troende, der troe Martensens Forsikringer, forsikre, at man ganske roligt kan troe dem. Skulde det saa ikke være sikkert, naar der er saa mange Forsikringer. Og dog, det er mistænkeligt. Thi et Liv behøver ikke een eneste Forsikkring, det kan man jo tage og gribe paa. Hvor dette mangler, bliver Sagen blot mistænkeligere jo flere Forsikringer der ere.

NB18:59

#

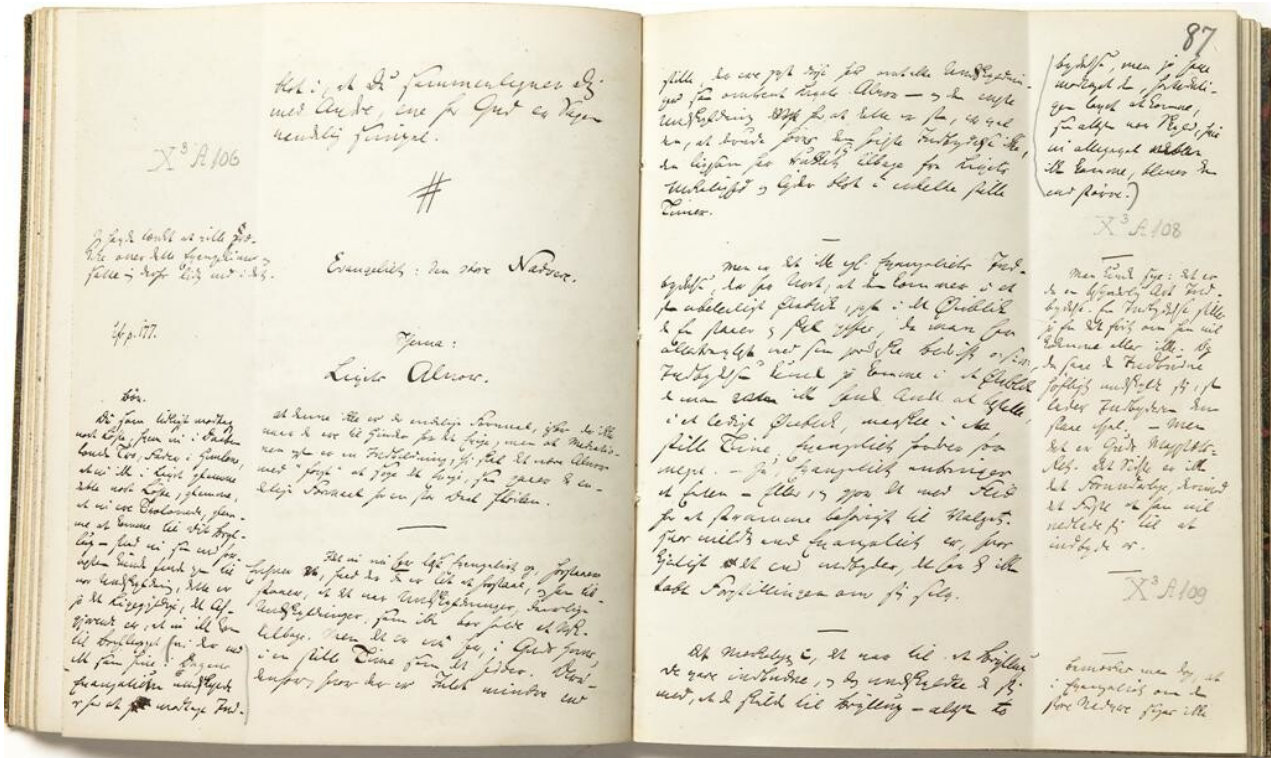
Guds-Forholdet.

Fornegt Dig selv, hvis det var muligt, inderligere og sandere 70 Aar igjennem inderligere og sandere end 1000 af Xstne; arbeid, om muligt, mere end 1000 Martyrer: det er dog Naade, at Du frelses, aldeles som det er Naade, at den største Synder frelses.

Forsaavidt kunde det synes ligegyldigt enten man gjør det Ene ell. det Andet - o, ja, hvis Du er et Umenneske.

Men var Gud ikke saaledes uendelig ophøiet, saa var han ikke Gud, saa var han den mere eller mindre Trængende istedetfor at han er Naaden.

Det Forvirrende ligger

11. Journalen NB18, s. [86]-87. I marginaltilføjelsen NB18:60.c har SK med blyantparenteser indrammet et tekststykke nederst s. [86] og øverst s. 87

blot i, at Du sammenligner Dig med Andre, ene for Gud er Sagen uendelig simpel.

NB18:60

#

Evangeliet: den store Nadvere.

[a] Jeg havde tænkt at ville prædike over dette Evangelium og satte mig derfor lidt ind i det.

Thema:

[b] cfrp. 177.

Livets Alvor.

At denne ikke er de endelige Formaal, især da ikke naar de ere til Hinder for det Evige, men at Mediationen ogsaa er en Indbildning, thi skal det være Alvor med »først« at søge det Evige, saa gaaer de endelige Formaal for en stor Deel fløiten.

[c] Bøn. Du som tidligst modtog vort Løfte, hvem vi i Daaben lovede Tro, Fader i Himlene, at vi ikke i Livet glemme dette vort Løfte, glemme, at vi ere Trolovede, glemme at komme til Dit Bryllup – hvad vi saa end forresten kunde finde paa til vor Undskyldning, dette er jo det Ligeegyldige, det Afgjørende er, at vi ikke kom til Brylluppet, (vi der end ikke som hine i Dagens Evangelium undskyldte os for at modtage Indbydelse, men jo have modtaget den, høitideligen lovet at komme, saa altsaa vor Skyld, hvis vi alligevel ikke komme, bliver den end større.)

Idet vi nu her læse Evangeliet op, forstaaer Enhver, hvad der da er let at forstaae, og han tilstaaer, at det var Undskyldninger, daarlige Undskyldninger, som ikke bør holde et Msk. tilbage. Men det er nu her, i Guds Huus, i en stille Time som det hedder. Derudenfor, hvor der er Intet mindre end * stille, der ere just disse her omtalte Undskyldninger saa omtrent Livets Alvor – og den eneste Undskyldning for at dette er saa, er vel den, at derude høres den høieste Indbydelse ikke, den ligesom har trukket sig tilbage fra Livets Virkelighed og lyder blot i enkelte stille Timer.

---

[d]

Man kunde sige: det er da en besynderlig Art Indbydelse. En Indbydelse stiller jo En det frit om han vil komme eller ikke. Og da saa de Indbudne høfligt undskyldte sig, saa lader Indbyderen dem slaae ihjel. – Men det er Guds Majestæts-Ret. Det Sidste er ikke det Forunderlige, derimod det Første at han vil nedlade sig til at indbyde os.

Men er det ikke egl. Evangeliets Indbydelse, der har Uret, at den kommer i et saa ubeleiligt Øieblik, just i det Øieblik da En staaer og skal giftes, da man har allertravlest med sin jordiske Bedrift o: s: v:,

Indbydelsen kunde jo komme i et Øieblik da man ikke havde Andet at bestille, i et ledigt Øieblik, maaskee i en stille Time; Evangeliet fordrer for meget. – Ja, Evangeliet anbringer et Enten – Eller, og gjør det med Flid for at stramme behørigt til Valget. Hvor mildt end Evangeliet er, hvor kjerligt det end indbyder, det har dog ikke tabt Forestillingen om sig selv.

---

[e]

Bemærkes maa dog, at i Evangeliet om den store Nadvere siges ikke at det var til et Bryllup Indbydelsen var; og i Evangeliet om Kongen som gjorde sin Søns Bryllup nævnes ikke den Undskyldning, at det var fordi han havde taget sig en Hustrue, der tales blot om at den Ene gik til sin Ager, den Anden til sit Kjøbmandskab. Dog det gjør da ikke videre.

Det Mærkelige i, det var til et Bryllup De vare indbudne, og dog undskyldte de sig med, at de skulde til Bryllup – altsaa to Bryllupper. Og Gud er saa naadig at betegne sit Forhold til Mskene ved et Elskovs Forhold.

NB18:61

#

Evangeliet den store Nadvere.

Thema.

Hvilken er den største Skyld: enten som Hine i Evangeliet at undskyldte sig for at modtage Indbydelsen – eller som vi, der høitideligt have svaret: ja (i Daaben) og lovet at komme og saa alligevel ikke komme paa Grund af de samme Forhindringer som i Dagens Evangelium.

#

NB18:62

#

Af mit Liv.

Kun een Gang i mit Liv har jeg været tilstede paa en offentlig Generalforsamling (thi at jeg en saare sjelden Gang har været tilstede paa Studenterforeningens eller Assurance-Compagniets er jo noget Andet) og da var jeg Præsident.

Det var den anden Studentergeneralforsamling umiddelbart efter Christian VIII^s Thronbestigelse.

Efter et Par Indlednings-Ord af mig angaaende hvor dybt jeg følte mig smigret ved dette mit Valg, gik vi over til Forhandlinger.

Disse begyndte med og bestode omtrent i, at en Levin (ikke Israel men en anden) forlangte Ordet og fik det. Han sagde: M: H: hvad er en Petition? Her afbrødes han. Støien varede i længere Tid, endelig naaede jeg at komme til Orde og sagde nu: Hr Levin har Ordet. Scenen gjentoges, og saaledes endnu engang. Efterhaanden havde Hr Levin arbeidet sig heelt op til Cathederet og vilde nu i et privatere Foredrag forklare mig, hvad det var han egl. meente, formodentlig i den Mening, at det var af privat Interesse for ham, at jeg havde gjort saa mange Anstrengelser for at han kunde komme til Orde.

Derpaa forlangte franske Bierring Ordet og begyndte som en Kunst-Taler med et Spørgsmaal: er der Nogen, som vover at sige mig imod i Dette. Her standsedes han idet Forsamlingen begyndte at raabe: jo, jo. Spektaklet vedvarede længe.

Derpaa traadte min Broder hen til mig og forlangte den Adresse tilbage, som var Det, der egl. skulde have været discuteret paa Generalforsamlingen; tillige bad han mig sige ell. han sagde selv, at Adressen vilde blive fremlagt i hans Bolig til Underskrift. Dette var nu naturligviis stridende mod alle Former. Og for at gjøre det complet tog jeg endeligen Ordet og sagde: hermed er Generalforsamlingen hævet. Dette lod man sig gefalde, istedet for at afsætte Præsidenten.

Mærkeligt nok forresten, at saa lang Tid derefter som det var da jeg anden Gang taledede med Christian VIII vidste han dog Beskeed om denne Generalforsamling, og at jeg havde præsideret.

NB18:63

#

Grunden til at Ægteskabets Forhold findes utaaleligt af Dem, der ville separeres, er blandt Andet vistnok ogsaa just den: at Skilsmisse er mulig; var Skilsmisse en Umulighed gik det maaskee bedre.

Duekræmmeren veed, at om han vil tage de to meest fjendtlige Duer (men Han og Hun) og spærre dem inde sammen, saa ender det med, at de parres.

Hvor tilforladeligt er dog Alt, hvad Gud gjør! Med to Hanner vilde det vistnok ikke lykkes, de sloge hinanden ihjel; men Han og Hun de skal passe for hinanden; og naar det blot gjøres dem umuligt at skilles ad, saa giver det sig.

NB18:64

#

Abraham er et evigt Forbillede paa den Religieuse. Som han maatte vandre ud fra sine Fædres Land til et fremmed: saaledes maa den Religieuse gjerne vandre ud : forlade en heel Samtid af Medlevende, skjøndt han bliver iblandt dem, men isoleret, fremmed for dem. Det at være Fremmed, i Udlændighed det er just det Religieuses eiendommelige Lidelse.

#

NB18:65

#

Om mig selv.

Jeg har præsteret, hvad der i lange Tider vil blive beundret; jeg har haft overordentlige Evner (ak, hvor gjenkender jeg mig selv i dette Præteritum, jeg altid bruger; selv naar jeg føler mig allerstærkest siger jeg: jeg har haft – dette er en Eenhed af Melancholie, af Reflexion, af Guds frygt, og denne Eenhed er mit Væsen): det jeg mangler er Dyr-Bestemmelsen i Forhold til det at være Menneske.

Deraf er det man benytter sig mod mig. Man føler sig sandselig stærkere, kan gjøre Alt med, hvad jeg ikke kan – saa finder man det sært, affecteret, latterligt, stolt og Gud veed hvad, at jeg ikke er lige saa; man har sin bestialske Glæde af at fordre Det af mig, som er mig negtet, og lade haant om Det, som er mig givet. Og dette lader sig ypperligt gennemføre, da jeg i den Grad i vore Smaa-Forhold er noget Sjeldent, at jeg vel er den Eneste i sit Slags, med hvem derfor Ingen føler sig sammenbundet.

Selv De, der dog have nogen Aand benytte sig misundeligt af denne Fordeel. Ogsaa De finde det søgt og sært og latterligt af mig, medens det dog i ingen Henseende er latterligt, hverken naar man seer til Lidelsen eller til Lidelsens Udbytte. Lidende ofte indtil Dødens Afmagt, gennem frygtelige Qvaler – da er min Aand stærk og jeg glemmer Alt i Tankernes Verden. Men saa forekastes det mig, at jeg blot vil være Tænker, ikke vil være Msk. som Andre; man under mig al mulig Lidelse og Mishandling som fortjent Straf. O, falske eller taabelige som I ere! Giv mig et Legeme, eller havde I givet mig det da jeg var 20 Aar: jeg var ikke blevet saaledes. Men I ere misundelige, og det er Lidelse, som den meget aandelig Begavede altid maa lide i Samtidighed. O, det er saa let at sige om det Forbigangne: hvad der skal leve udødeligt i Sangen maa døe – men i levende Live ønsker man nok selv helst at være fri, ja man vredes paa Den, hvis Liv har alle Mærker af at være af den Art.

Forresten er det ganske vist, at de Lidelser, der ere umiddelbart at kjende idetmindste have den Lindring, at de ikke sættes i Forbindelse med Ens Charakter. Naar Een er en Krøbling, saa siger man dog idetmindste ikke, at det er sært, affecteret, latterligt af ham. Men det forstaaer sig, saa ere alle umiddelbart kjendelige Lidelser ogsaa udsatte for hiin Piinagtighed, som hedder: Medlidenhed.

NB18:66

#

Det Menneskelige – det Christelige.

Det Msklige er: at vi ere disse Utallige, Slægten, og jeg een med i Flokken – deri er Aflad, Adspredelse. Det Christelige er: at der bestandigt behøves kun Een; deri er den næsten overmenneskelige Anstrengelse for hver Den, der kan fatte dette. Mskligt maa vi Allesammen om muligt see at holde sammen for at slæbe Læsset igjennem – deri er Lindring og Sorgløshed, thi hvor uendelig lille en Deel bliver der ikke til Hver at bære. Xstligt er een nok – een, som dog alligevel uendeligt Intet formaar – men Gud er med. Frygtelige Tyngde: i Bevidsthed om uendelig Intet at formaae at bære Gud, der formaaer Alt. Mskligt er der fuldt op for Forstanden at gjøre, 17 Planer om muligt paa een Gang; deri er Lise og Letsind. Xstligt er der Intet at gjøre, blot at være uendelig stille, at Gud kan komme til – frygtelige Anstrengelse.

#

NB18:67

#

Comik.

I en meget vanskelig Sag, og i en Skynding, hvor hvert Øieblik var kostbart, skulde der tages en Position; der var En villig – Vinket blev givet.

Da kom han i strakt Carriere, Skikkelsen foroverbøiet, venstre Arm udrakt for at give Hesten Tøilen, Sporerne trykkede ind mod dens Side, Blikket dristigt næsten dumdristigt – saaledes kom han styrtende til i fuld Carriere – paa en Træhest.

O, der gives Msker, der skuffende kunne eftergjøre alle en Bevægelses Bevægelser; og naar man seer nærmere efter, saa komme de ikke af Stedet, det Hele er blind Allarm.

#

NB18:68

#

Alene denne ene Collision i Christi Liv, hvilken Lidelse!

Han, der selv er et enkelt Msk, trænger til et Msk! Han er Gud; forsaavidt trænger han rigtignok ikke til noget Msk, ikke til alle de Millioner der have levet, ikke til Englenes Hærskarere. Men han vil ikke være Gud, han vil være Msk. Ergo trænger han til et Msk., han trænger til En, han kan bruge til Apostel. Dette andet Msk er ham da af uendelig Vigtighed – naturligviis naar han vil være Gud saa er dette Msk. ham mindre end Intet; men han vil ikke være Gud – altsaa er dette Msk. ham af uendelig Vigtighed, for Sagens Skyld, at Apostelen virkelig bliver Sagen tro. Christus kunde med Taarer bede ham at være tro – i den Grad trænger han til ham for Sagens Skyld – og saa fordi han ikke vil være Gud.

Xstus vil ikke være Gud; han har ved almægtig Beslutning tvunget sig selv ind i det at være et enkelt Msk, maa nu ganske virkelig lide hele denne Elendighedens Afmagt med Mskhedens Sag paa sit Hjerte at være et stakkels enkelt Msk – og i ethvert Øieblik er det hans frie Beslutning, der tvinger ham; han har det jo i sin Magt at bryde igjennem og være Gud.

Denne Betragtning er vistnok Sandhed; men selv saadanne Betragtninger bør et Msk. være forsigtig med, thi det der egl. vedkommer ham er, at det er ogsaa for hans Skyld Xstus lider, og at Xsti Lidelse og Død er Forsoning ogsaa for ham. Og nu tænke man den Maade, paa hvilken Speculationen taler om Gud-Msk!

NB18:69

#

Min vanskelige Stilling i at fremstille Xstd, hvilken da Enhver er bestædt i, naar Xstd. skal stilles sand.

Det var unegtelig en tilgivelig Illusion, i hvilken et Msk. kunde være. Han lever i Xstheden, hvor alle ere Xstne, der er en Sværm af lønnede Xstds Forkyndere: nu hvad var da naturligere end om han kom paa den Tanke: at skaffe rigtig Lys over Xstd. det vil da være et Foretagende, som Alle ville takke Dig for. Min Ven det vil snart vise sig at være en Illusion. Mskslægtens Egoisme har saadan Aar efter Aar franarret Gud Xstd., sat sig i Besiddelse af den, omredigeret den – og der er vel Noget nær Intet den af større Vigtighed end at forhindre, at man da ikke faaer belyst hvad Xstd. er. Heri vil Menigheden enes med omtrent hele den lønnede Betjening. Den lønnede Betjening er det nu af yderste Vigtighed, at Xstd. ikke kommer frem i sin Sandhed; men ogsaa Menighedens Interesse vil det være, at holde imod, da den mener at staae sig bedre ved for Spott-Priis at beholde Xstd. som den jo har, og holde sammen med Leietjenerne med den Indbildning, at det ikke skulde være Xstd.

Jo mere jeg betænker min Fremstilling af Xstd., desto tydeligere bliver det mig, at den er sand; men desto mere bliver jeg ogsaa opmærksom paa, at Xstd. bliver det Stridspunkt, hvor to Interesser maa mødes stridende. Enten maa Xstd. fremstilles, om jeg saa tør sige: i Guds Interesse; det er dens Sandhed. Men denne Fremstilling ligger slet ikke i Mskets Interesse. Mskets Interesse ligger just i at faae Xstd. franarret Gud for saa godt Kjøb som muligt. Det kan aldrig ligge i Mskets Interesse, at Xstd. fremstilles i sin Strenghed, at det tilgavns bliver Alvor – men dette er jo, om jeg saa tør sige, Guds Interesse, ell. det er Sandheden.

Den, der derfor forkynder Xstd. sand, han maa selv kunde forstaae, at dette rigtignok ikke er Noget som Mskene vil vide ham Tak for, lige modsat. Jo sandere han gjør det, desto mere vil han blive forladt af Mskene, desto mere ville de i ham see den argeste Forræder og Fjende.

For at et Msk. skal betragte Sagen anderledes, maa der først være foregaaet en Forandring i dybeste Grund med ham, saa han har lært at elske og frygte Gud indtil at hade sig selv ∴ han maa være blevet

sand Xsten. At nu saadanne Xstne af yderste Evne ville understøtte en sand Forkyndelse af Xstd – ja det følger af sig selv.

Og nu tænke man sig Xstheden, hvor man udendvidere har arrangeret disse 1000 Levebrød. Ja, det troer jeg nok, Præsterne forkynde ikke Xstd. Den Art Xstd, som Præsterne forkynde, den kan det naturlige Msk. endda ganske godt være tjent med at give Penge for.

Men tag Xstd. som den i Sandhed er. Lad en Mand forkynde, at Du for denne Læres Skyld skal bringe Offere, udsætte Dig for Farer, gaae Glip af alle jordiske Goder – og det skulde jeg give Penge for! vil det naturlige Msk sige; og deri har han virkelig Ret.

Forsøg det! Lad en Mand gaae hen til en anden og sige: Du skal give en Deel af Din Formue til de Fattige, Du skal for en stor Deel have ganske Andet at tænke paa end at samle Penge, og den Flid, Du saaledes gjør Dig^a, skal lønnes med Forhaanelse – det koster 100rd til mig som Forkynder af denne Lære. Jeg tænker det naturlige Msk. vil svare: er han gal, vil han at jeg skal give 100rd til for at faae at vide, at jeg skal punge ud med 10,000?

a i denne ædlere Beskjeftigelse

Hvor anderledes naar det er en Mand, der benytter sin store Gage som Præst til at føre et nydelsesriigt Liv, æret og anseet, og saa forkynder denne milde Lære: ja, det lader sig forstaae, at det skal man give Penge for. Men Xstd. er det egl. ikke.

Dog et andet Spørgsmaal: har et Msk. Lov til at forkynde Xstd, om jeg saa tør sige, i Guds Interesse? Er det ikke at anmasse sig for meget?

Hertil maa svares: paa anden Maade kan Xstd. i Sandhed ikke forkyndes. Men deraf kommer det, at De, der i Sandhed have forkyndt Xstd, de have sjeldent gjort det, naturligt forstaaet, med deres gode Villie. De have været tvungne ved indre og ydre Lidelser, saa de ikke turde Andet, men, naturligt forstaaet, vilde de helst være frie.

Forskjellen fra en »Apostel« bliver alligevel, at han har gudd. Myndighed.

#

NB18:70

#

Ordinationen

holder man haardt paa i Xstheden. Saa bliver da en ny Lærer ordineret. Det gaaer grueligt høitideligt til i den »stille, alvorfulde Time.«

Nu er han ordineret. Derpaa indretter han sit Liv aldeles verdsligt som de andre Verdslige ell. Ordinerede.

Den Art Religiositet er virkelig et Sidestykke til Det, der er anført et tidligere Sted i denne Journal: en Tyv siger: paa Søndag agter jeg, om Gud vil, at gjøre et Indbrud paa Amagertorv.

Forøvrigt holdes der af den nidkjære Geistlighed strengt over Ordinationen, det vil sige ved enhver Leilighed, hvor den ikke generer dem, men geistligt kan bruges til [at] chikanere Andre. Vil en Lægmand prædike - Gud bevares, saa faaer Geistligheden travlt med Ordinationen, med de Naadegaver, som meddeles dem ved Ordinationen.

Imidlertid føres der saa samtidigt en theologisk lærd Strid: om Ordinationens Væsen og Betydning fra et speculativt Standpunkt - og man imødeser af vor dybsindige Tænker, Genius, og geistlig Vertshuusholder Oberho[f]prædikant N. N. et Skrift som vil kaste et nyt Lys over dette Mysterium.

Lykkelige Xsthed! Enhver, der er Elsker af Jav og af Nonsens indbydes til at nedlade sig i Xsthed. Enhver Sag betyder i Xstheden 17 forskellige Ting, og til Grund for alle disse mange Betydninger ligger dybest, at den betyder Ingenting. Jav'et ligger nu i, at man aldeles ad libitum vender og endevender og bagvender det ganske efter Lyst og Leilighed. Dette alle Begrebers Skudder-Mudder er den bestaaende Xsthed.

#

NB18:71

#

Digterisk.

En Mand lader indrykke følgende Avertissement i Avisen.

Indbydelse.

Hvis der skulde findes en fem a 6 Ligesindede, der med mig uden alle høitidelige Ceremonier vilde forpligte sig til eenfoldigt at ville forstaae det N. T. og eenfoldigt stræbe i Gjerning at udtrykke dets Fordringer: saa agter jeg at begynde gudelige Forsamlinger, hvor jeg vil udlægge det N. T.

Adgangen vil staae Enhver aaben, med Undtagelse af Geistligheden. For en Geistlig vil Adgangen hver Gang blive at betale med 10rd, der blive de Fattige tildeelte. Mig synes at De, der, givende Efterfølgelsen en god Dag, have gjort Xstus i Penge, at de maa betale Noget til, hvis de engang imellem skulde ville høre en virkelig Prædiken. For det Tilfældes Skyld at nogen theologisk Professor skulde ville bivaane disse Forsamlinger, vil Betalingen for ham blive 20rd for hver Gang. Dette synes mig ikke ubilligt, naar man betænker hvad det vil sige at blive^a Professor i at Xstus blev korsfæstet, eller^b Professor i, at Petrus og Paulus bleve kagstrøgne.

a ordentlig

b overordentlig

NB18:72

#

»Professoren.«

Lad os tage Matematik. Det er meget muligt, at en berømt Matematiker fE blev Martyr for sin Videnskab – derfor er intet i Veien for, at jeg bliver Professor i Det, han har foredraget. Thi her er Læren, Videnskaben det Væsentlige, Lærerens personlige Liv det Tilfældige.

Men ethisk-religieust, og især christeligt, er der ingen Lære i den Forstand, at den er det Væsentlige og Personen det Tilfældige, her er Efterfølgelse det Væsentlige. Hvilket Nonsens da, at En istedetfor at følge Xstus efter, eller Apostlene og lide som de lede,

at En istedetderfor bliver Professor – hvori? Ja deri, at Xstus blev korsfæstet og Apostlene kagstrøgne.

Det manglede blot, at der paa Golgatha havde været en Professor tilstede, som strax havde sat sig ned som Professor – i Theologie? Ja, seer vi, Theologien var den Gang endnu ikke kommet op, det vilde derfor den Gang ret være blevet tydeligt, at skulde han blive Professor i Noget, maa det være deri, at Xstus blev korsfæstet. Altsaa at blive Professor i, at en Anden bliver ihjelslagen.

Det kunde være curieust nok, at lade en saadan Professor gjøre hele Feldtoget med. Han blev altsaa først Professor i, at Xstus blev korsfæstet. Nu begyndte Apostlene. Saa bliver Petrus og Jacobus stillede for Raadet, og derpaa kagstrøgne – strax bliver det en ny § og Professoren bliver endnu samme Dag Professor i, at Petrus og Jacobus bleve kagstrøgne. Raadet forbyder derpaa Apostlene at forkynde Xstus. Men hvad gjør Apostlene? De lade sig ikke forstyrre, vedblive Forkyndelsen, thi man maa frygte Gud mere end Msker – og Professoren lader sig heller ikke forstyrre, han bliver Professor i, at Petrus og Jacobus uagtet de vare blevne kagstrøgne dog ikke lode sig afholde fra at forkynde Sandheden – thi en Professor bør elske den nye § mere end Gud og Sandheden.

»Professoren« følger bestandigt med – det er jo ogsaa Stik-Ordet for Professoren at følge med, at følge med Tiden^a. Antaget at der var en samtidig theologisk Professor^b, vilde man kunne gennemgaae Apostlernes Gjerninger og være orienteret ved at agte paa, hvad han nu var Professor i.

a derimod ikke: at følge efter, at efterfølge Xstum.

b (den Gang, da Theologien endnu ikke var opkommet)

Saa endte det med, at Apostelen blev korsfæstet, – og Professoren blev Professor i, at Apostelen blev korsfæstet. Derpaa afgik endelig Professoren ved en stille rolig Død.

See, dette er den Maade, paa hvilken man kan gjøre en Ende paa al denne Videnskabelighed, naar den bliver altfor vigtig og fordringsfuld: man bemægtiger sig »Professoren« og sætter ham udenfor indtil her gjøres Indrømmelser – og saa kan hele det Bestaaende gjerne bestaae.

Forresten er »den theologiske Professor« et point de vüe i Xstheden: i samme Grad som »Professoren« ansees for det Høieste, i samme Grad er man meest desorienteret i Xstd; man kan paa hvorledes der dømmes om »Professoren« see status i Xstheden og Dommen om Xstd.

NB18:73

#

Xstd^s Forkyndelse.

Riig – Fattig

Lykkelig – Ulykkelig o: s: v:

egl. siger vel Evangeliet, at de Fattige, Ulykkelige o: s: v: ere nærmere til Evangeliet, mere disponerede for Evangeliet end de Lykkelige o: s: v:.

Ganske ubetinget at sige dette, har jeg ikke Mod til; men mig synes at Sagen er simpel saaledes.

Xstd. forkyndes ligelig for Alle saaledes er det ogsaa fremstillet i det N. T. Men idet nu Xstd. forkyndes i sin Sandhed, som i det N. T., viser det sig, at denne Lære kommer de Lykkelige forkeert – hvorimod de Lidende, de Elendige især De som ere saaledes ulykkelige at de ere negtede al msklig Trøst, ere bedre disponerede til at gribe den eneste Trøst.

Altsaa, der begyndes ikke med at udelukke de Lykkelige, paa ingen Maade. Men Xstd. forkyndes i sin Sandhed, og saa viser det sig nok at de Lykkelige, de sandelig Stærke i denne Verden falde fra.

Men man har slaaet betydelig af paa Xstd, og deraf er det Skin fremkommet, at det nu ikke mere var som i Begyndelsen, at de Elendige, Fattige o: D: ere mere disponerede for Xstd. Der er desto værre en jordisk Kløgt der til alle jordiske Goder og al verdslig Nydelse for en Forsigtigheds Skyld ønsker at tage Xstd. med. Denne Art Xstds Forkyndelse er det, der har forvirret Xstd^s Forhold.

NB18:74

#

Reduplicationens Strenghed.

Naar jeg nu er overbeviist om en Sag; naar jeg da begeistret udtaler den og seer hvorledes hele Mængden gaaer ind derpaa: er det saa ikke for meget forlangt af mig at jeg istedetfor udendvidere at glæde mig derover skal først see efter, blive betænkelig, ja vel endog fatte en Mistanke, at jeg er paa en gal Vei, at det er Misforstaaelse, siden det gaaer saa gesvindt med at blive forstaaet, og det Sande bliver saaledes modtaget med aabne Arme?

[a] Dog maa man huske paa, at her ogsaa kan fremkomme noget Selvplagersk; det kan jo dog ogsaa være sandt i Nogle, at de virkelig tilegne sig det Foredragede. Luther siger til et christeligt Liv hører: Tro – Kjerligheds-Gjerninger – og saa Forfølgelse for den Tro og Kjerlighed (Stedet er bemærket i mit Exemplar af hans Prædiken.) Han siger ogsaa et andet Sted (der ligesaa er bemærket i mit Exemplar) at hvor Forfølgelse ikke er, der er Feil i Forkyndelsen. Imidlertid mener jeg dog her atter at man bør være forsigtig med det Selvplagerske; thi ellers kunde det jo blive Opgaven i at bringe Læren ind i Verden, i eetvæk at passe paa, at den ikke kom ind men blev stødt tilbage. Her maa man befale sig Gud i Vold og bede ham vaage over En.

Dog saa streng er Sandheden.

NB18:75

#

Om mig selv.

Verdslighed – Religiositet.

Saa dybt ligger Xstheden, hvor vi Alle ere Xstne, i Verdslighed: at det at vove at drage Opmærksomheden paa sig, at det forstaaes ene og alene, forklares ene og alene af Forfængelighed, Stolthed kort som Verdslighed; at det reent er glemt, at Religiositet i sine høiere Former maa gjøre det Samme, at alle Forbillederne have gjort det. Men saa langt er man fra Forestillingen om Xstd., at denne i Grunden ikke mindre verdslige Kløgt, der mener, at det Rigtigste, det Klogeste er at leve ubemærket, at den, sminket op til at være det »at sætte sin Ære i at leve stille« (Thessalonicenserne) – og at det er Maximum af Religiositet.

Ja i en Prædiken (fE den: *hvad have Christi Vidner udrettet?*) der declamerer Mynster rigtignok om det Herlige i, at disse Christi Vidner ikke trak sig tilbage, og foretrak at leve skjult, men vovede at lede Opmærksomheden hen paa sig – men, om Nogen vil gjøre derefter nu, samtidigt: ih Gud Fader bevares, vilde Mynster sige.

Hvad nu mig angaaer, da mener jeg ogsaa i denne Henseende at have gjort Alt hvad et Msk. formaaer for at holde Sagen reen. Jeg erhvervede mig først et berømt Navn som Forfatter – og da jeg saa havde erhvervet det, saa brød jeg med hele Verdsligheden, og begyndte nu for Alvor som religios Forfatter: mig synes, at ethvert Barn maa kunne indsee, at var det verdslig Hæder og Ære jeg vilde, saa havde jeg jo naaet den. Mere mener jeg er umuligt at gjøre for at forhindre, at man, idet man for det Religieuses Skyld maa vove at drage Opmærksomhed paa sig, ikke forvexles med disse Forfængelighedens Tjenere, der ønske et berømt Navn o: D:

NB18:76

#

Luther som point de vue.

Jeg kunde fristes til at tage Luthers *Postil*, og deraf uddrage en heel Deel Sætninger og Tanker, hvilke alle ere noterede i mit Exemplar, og derpaa udgive dem for at vise, hvor langt det nu værende Prædike-Foredrag er fra at være Xstd, at man da ikke skal sige at det er mig, der hitter paa Overdrivelser.

#

NB18:77

#

Mynsters Prædiken - og jeg.

Jeg er opdragen ved Mynsters Prædiken - aber af min Fader en eenfoldig og simpel og alvorlig og streng Mand, hvem det da aldrig i Verden faldt ind, at man ikke skulde gjøre efter det Læste.

Var jeg blevet opdraget af Mynster, da havde jeg naturligviis om Mandagen, Tirsdagen o: s: v: de søgne Dage faaet at vide, at man da ikke er en Phantast, der saadan udenvidere gjør derefter.

Hvilken Forskjel! Ak, og hvilken Satire er jeg ikke egl. blevet over Mynster. Det sees ikke; den Pietet, jeg har arvet for ham, har jeg bevaret, og vistnok har dette været mig gavnligt og forhindret mig i at forskyldde Overdrivelse, Noget der da forresten er af Alt mit Væsen meest fremmed, thi just det Charakteristiske ved mig er den Besindighed, med hvilken jeg betjener, hvad der ein zwei, drei kunde gjøre en Anden exalteret. Forresten har dette ogsaa sin Grund i, at jeg saa tidligt og saa dybt har forstaaet, at jeg var det Exceptionelle.

NB18:78

#

Den usandt milde Xstdoms-Forkyndelse.

Den er nu ikke blot usand, men den bærer ogsaa saaledes et stort Ansvar.

Naar nemlig Xstd. forkyndes som mild saa har den heller ikke den Grad af Trøst i sig som den i strengeste Forstand Elendige behøver. Sagen er, den i

strengeste Forstand Elendige ønsker Mskene aldeles at holde udenfor at blive uvidende om, at han er til – see, og der begynder egl. Xstd.

Tag hvilken som helst Prædiken Du vil i vor Tid – og tag saa fE en i strengeste Forstand Lidende, en indtil Grændsen af Sindssvaghed Tungsindig, en Besat, eller tag en, der lider for Sandheds Skyld: byd ham det – det lyder som Spot over ham, den vover nemlig ikke at trøste, fordi den ikke engang vover at tænke hans Lidelse.

At der saadan er Sorg og Modgang og Gjenvordigheder o: D: – ja selv den Lykkeligste maa jo være vidende derom. Dette tager da Prædikeforedraget op med, men vel at mærke efter saa svag en Maalestok, at Total-Indtrykket dog ingenlunde forstyrrer Indtrykket af det behagelige, nydelsesrige Liv. Og det gider de lykkelige høre, dersom de da ellers blot har en Smule Msk-Forstand. – Og det skal være Xstd.

Alene det er det naturlige Msk.til Forargelse ved Xstd, at den slæber disse Elendige ind med paa Scenen, bringer dem, saa at sige, Samfundet til Bevidsthed; slæber dem ind med paa Scenen – hvorfor? for at trøste dem. Ja, tak, siger det naturlige Msk., slige Lidelser ønske vi helst at blive aldeles uvidende om; derfor have vi jo fjernt fra Samfundet afsides liggende Steder, hvor vi jage dem hen. Og saasnart vi mærke, at det er saaledes fat med et Msk, at han er saaledes elendig, saa byder – formodentlig Medlidenhed! – os at fjerne ham langt, langt, langt fra os.

Og det er blandt Andet just Dem, Xstus søger. O, I stadselige Prædikantere, I der beundres og vel beundre Eder selv for Eders Slægtskab med en Goethes Classicitet, han som vidste at fjerne: o, hvad forstaae I dog Eder egl. paa Xstd!

Oprindeligt har jeg dog forstaaet mig noget bedre paa Xstd: o, men hvad var dog ogsaa det, indtil Verden selv ret lærte mig at blive opmærksom. Min oprindelige indre Lidelse, der har det behørlige Grade-Antal i Qval, den har oprindeligt hjulpet mig – og dog var jeg aldeles ikke opmærksom paa den meest afgjørende Anstrengelse ved det Christelige.

NB18:79

#

Christendommens forskellige Grade-Maal.

Man kan betragte det Christelige som en Vædske, hvilken man saa kan gradere.

Loven er: jo større Strenghed – jo mere Trøst.

Strengheden er det Spirituøse, men det Spirituøse er
igjen Trøsten.

Det almindelige Prædike-Foredrag holder knap een
Grad, naar man antager at det N. T. holder 14.

Deraf er ogsaa Følgen, at det sædvanlige Foredrag
kun kan trøste dem som egl. ingen Trøst behøve –
hvorimod det N. T. kan trøste den Elendigste af Alle,
om saa den meest udsvævende Phantasie tænkte
ham elendigere end nogensinde den af alle Elendigste
har været.

Man skulde synes, at Trøst det var Noget ethvert Msk.
gjørne vil høre, jo mere Trøst jo bedre. Nei, nei, det
maa forståes cum grano salis. Trøstens Grad erindrer
jo bestandigt om Elendighedens Grad; men nu er der
en Art Elendighed, som det naturlige Msk. for Alt i
Verden ønsker at blive uvidende om, at den er til: see
den Art Trøst ønsker han sandeligen ikke at høre. Idet
Elendigheden fremstilles, erindres der om den, der
erindres om, at det er Noget, der er hændt Mange,
Noget, der kan hændes et Msk – men saa lyder ogsaa
Trøstens begejstrede Tale. Ja ellers Tak, siger det
naturlige Msk, jeg vil dog nok helst, saa længe som
muligt, blive uvidende om, at den Elendighed er til.

Vov at forkynde den Art Trøst, og Du skal see, Du vil
blive udstødt af ethvert godt Selskab, behandlet som
en ondsksfuld Plage-Aand, man maa sikre sig mod
– men Xstd., denne milde Lære, den vil det dannede
Selskab af livslystne Verdens-Msker nok beholde.

Derfor fordres det ogsaa, at en Præst i vor Tid maa
»have Verden« nok for i at forkynde Xstdom – at
udelade Xstdommen.

NB18:80

#

Trøst.

Det er vistnok i en Forstand lettere selv glad at trøste
Andre, end selv Lidende at skulle trøste Andre. O,
men i første Tilfælde bliver Trøsten dog maaskee
desto svagere, og den rette Lidende vover man vel
neppe at indlade sig med. – Det rette Forhold er
derfor, at det er en Lidende, for hvem det bliver en
Trøst at trøste andre Lidende. (cfr. Talen »Ypperste-
Præsten« i *Fredags-Talerne*).

NB18:81

#

At ignorere Pøbelen.

Det er godt nok, at det kan være det Klogeste at ignorere Pøbelen, eksistentielt (altsaa dagligt hver evige Dag man lever – medens man en enkelt Søndag declamerende foredrager det at elske Næsten) at udtrykke, at kun en ganske lille Deel af Samfundet er til. Men en christelig Præst har sandelig ikke Lov dertil.

Gud i Himlene hvor tør en Præst sige: det er under min Værdighed at indlade mig med Pøbelen. Ulyksalige veed Du hvad Du siger, at det er Blasphemie, at Du bespøtter Xstus, der indførte et nyt Begreb af Værdighed, det christelige, som just bestaaer i at være til for den, at lide dens Misforstaaelse, dens Forfølgelse maaskee men Alt for at hjælpe den fremad.

NB18:82

#

R. Nielsen – og jeg.

Aldrig har jeg qua Forfatter lidt som jeg har lidt med ham.

I Eensomhed med min Maalestok, saa gaaer det; jeg tænker slet ikke paa Andres Maalestok, eller jeg bilder mig ind, at de i deres Inderste lever efter samme Maalestok.

Men nu, at maatte udholde at lægge min Maalestok ved Siden af hans. Der var Øieblikke hvor jeg ikke var langt fra at blive angest og bange for mig selv. Og saa paa den ene Side at ville forcere ham, paa den anden Side at være bekymret for, om jeg ikke gjorde ham Uret, og saa den Ro, med hvilken han beroliger sig i, at saadan er Folk fleest, ja at han dog vel alligevel er adskilligt videre, hvad han vistnok ogsaa er, om end hans Tilfredshed og Ro stundom har været mig gyselig; og saa under alt Dette at ligge stille og vente, føle mig forpligtet til at vente. Thi det der bandt mig var bestandigt mit Guds-Forhold, at jeg for Gud havde besluttet at gjøre Forsøget med ham, saa jeg altsaa havde ubetinget at finde mig i Alt.

Og hvad har jeg saa faaet at vide? Ja, har jeg fra Begyndelsen havt en Følelse af, at jeg var det Exceptionelle, saa har jeg rigtignok faaet det bekræftet.

Og tilsidst ender det dog med, at han, ligesom hiin Pige, anseer mig for den listigste Bedrager – og just fordi jeg mod ham ikke har brugt Klogskab, medens han maaskee har villet bruge Klogskab mod mig, medens der vistnok ogsaa har været redelig Mening i ham.

Det Indtryk hans store Bog gjorde paa mig, var at hans Klogskab havde bedraget ham og at han saaledes ogsaa var kommet til at ville bedrage mig. Det bedrøvede mig dybt. Men paa Grund af Guds-Forholdet følte jeg mig forpligtet til at finde mig i Alt, forpligtet til ikke at bryde med ham men haabe.

Og saa skeer der noget Andet, saa vender Forholdene sig saa besynderlig, at han egl. er kommet til at bedrage sig selv. Thi Omverdenen paatog sig i Grunden mine Partes, og vil nu formodentlig yderligere paatage sig dem, og tvinge ham mere og mere til at vedgaae, at han egl. kun er Anmelder, og har saa den Magt over ham, at hans Begyndelse var usand.

Dette er yderst eenfoldigt; og dog kan det for ham maaskee komme til at see ud, som var jeg dette intriguante Hoved, der havde styret en heel Intrigue.

Forunderligt! O, men det er dog sandt, den Eenfoldige kan man ikke bedrage.

#

NB18:83

#

Christendom – det Msklige.

Hvor langt det er fra, at Xstd. forholder sig ligefrem til det at være Msk, saa der blot behøves lidt Veltalenhed for at faae Folk til at antage den: sees bedst deraf, at de egl. Xstds Forkyndere have maattet være tvungne mod deres Villie, og hellere end gjerne vilde være frie qua blot Msk.

Men ved at opdrages i Xstd. fra Barndom forkiæles vi. Vi leve egl. saadan: vi gjøre os Livet saa nydelsesrigt som muligt, og saa har vi den Trøst, at have Xstd. i Baghaanden, men det er egl. ikke Xstd.

#

NB18:84

#

Den Prædiken af Mynster » *Betragtning* af Deres Skjebne, hvem de sædvanlige Evner ere negtede« er egl. ikke holdt til Trøst for saadanne Lidende, men til behagelig Beroligelse for de Lykkelige, at de fra Kirken maae gaae hjem væbnede mod Indtrykket af saadanne Lidende.

Der er noget Underfundigt heri. Ganske ignorere saadanne Lidende, om hvilke Evangeliet saa ofte taler, mener M. ikke at kunne. Saa gives da Sagen den Vending, at man dog til syvende og sidst benægter saadanne Lidelser egl. Smerte; han taler ikke Trøst til de Lidende, men til de Lykkelige siger han: trøster Eder, Sagen er da ikke saa forfærdelig, den har ogsaa sin mildere Side; man har Exempler paa, at Blinde have haft et desto klarere Aands-Øie (fE Homer kan jeg tænke), at Tunghøre have været dybsindige Tænkere.

See det er at prædike! Det er egl. at spotte de Lidende. Men de Lykkelige, ja de ere glade for saadanne Prædikener, der saa aldeles berolige dem i uforstyrret Lyst til at nyde Livet efter den størst mulige Maalestok, uforstyrrede af Livets Elendighed - »det er ikke saa farligt; det har ogsaa sin mildere Side.«

I det Hele er her et heelt Gebeet for psykologisk lagttagelse: den Underfundighed, med hvilken den menneskelige Egoisme under Skin af Medlidenhed søger at værges sig mod Indtrykket af Livets Elendighed, at det ikke skal forstyrre Livslystens Graadighed.

Det er a laGoethe. Og Mynster har jo ogsaa dannet sig efter ham.

Men er det ogsaa Xstd! Er det ogsaa en Prædiken om Ham, Medlidenheden, der søgte saadanne Lidende, satte sig ganske i deres Sted.

Hvor ofte prækes og tales der ikke ogsaa om: at den Fattige er langt lykkeligere end den Rige - og det gjøres under Skin af Medlidenhed; man fremstiller det saa rørende, hvor lykkeligt den Fattige kan leve, fri for alle Rigdommens Byrder. Er det nu en Tale for at trøste den Fattige? Nei, det er en Rigmændene yderst velkommen Vending; thi saa behøve de da ikke at give de Fattige Noget eller noget Synderligt - den Fattige er i Grunden lykkeligere; Fattigdom har sin smukke Side. Fra Kirken gaaer den Rige hjem til sine Skatte, som han nu holder end fastere paa, opbygget ved det skjønne Foredrag, der talte Medlidenhedens Sprog.

Men er det ogsaa Xstd! Er det ogsaa en Prædiken om Ham, Medlidenheden, der for at trøste Armoden, selv blev lige Vilkaar undergivet.

Men som »den christelige Stat« egl. kun kjender een Art Forbrydelse: Tyverie – frygtelige indirecte Beviis mod »den christelige Stat«: saaledes har ogsaa de begunstigede Stænder deres Præster, der ere som Medsammensvorne. De vide nu at tale saaledes, at Livsnydelsen paa ingen Maade forstyrres.

Saadanne Præster øve saa den Kunst at komme Evangeliet saa nær som muligt, dog saaledes, at det ikke kommer til at forstyrre Besiddelsen og Nydelsen af alle de jordiske Goder, eller Livet, som sysler med disses Erhvervelse og Bevarelse. Dersom En vilde forkynde dem Evangeliet gratis: den vilde de ikke finde dem i. Det er dem af Vigtighed, at »deres Præst« er i Besiddelsen omtrent af de samme Goder, som de selv. Hans Indtægter maa være svarende omtrent til deres, hans Rang og Stilling i Samfundet svarende omtrent til deres, det Huus, han fører, omtrent svarende til deres, han maa være Ridder omtrent af de samme Ordener: saa mener man heri at have en Garantie for, at det er en Mand, der vil vide at tage de behørig Hensyn, en Garantie for, at han i at forkynde Evangeliet er behørig generet, saa Evangeliet bliver ugenerende.

Dette gjælder nu forresten om alle Samfunds- Classerne i Selskabet: enhver ønsker sin Præst i udvortes Stilling o: s: v: saa omtrent svarende til dens ydre Vilkaar. Saa er man da sikkert, at han ikke gaaer forvidt. Borgerskabets Præst kan saa gjerne ivre mod de Fornemmes Luxus o: s: v:; det er endogsaa Borgerskabet ret kjert, som mangler Betingelserne; men han maa canonisere det Livs-Vilkaar, som er hans respektive Samfunds-Classes.

Jeg har hørt en Præst ivre mod de store geistlige Embeder; han var af den Mening, at en Præst skulde være lønnet, saa han kunde leve anstændigt, men heller ikke mere. Og hvor meget fordredes dertil? Ja det var paa Mark og Skilling omtrent hans Gage; og han sad i et Embede, fra hvilket han ikke ventede at blive forflyttet.

Jeg har hørt en Præst ivre mod at Geistligheden udpyntedes med Stjerner og Baand – men Ridder af Dannebrog meente han nok han kunde være uden at det var forargeligt – naturligviis han var selv Ridder.

NB18:85

#

Replik. (digterisk).

Den nuværende Xstd^S-Forkyndelse.

Den nuværende Xstd^S-Forkyndelse er, om ikke beregnet paa, saa dog definitivt førende ikke til at bringe Xstd. ind men, Alt i Talens Løb, at praktisere Xstd. ud.

At der derfor slet Ingen skulde være, der havde Gavn af den Art Forkyndelse, er ikke min Paastand, langtfra. Der er jo 1000 Geistlige, de have allesammen Gavn deraf: Udkommet, nogle af dem et meget rigeligt Udkomme.

Men hvad Gavn Xstd har deraf, ell. hvad det kan interessere den, forstaaer jeg ikke. Selv om man gik videre i den indslagne Retning og oprettede 10,000 saadanne Levebrød: jeg seer alligevel ikke hvad det egl. kan interessere Xstd, eller hvad Gavn den har deraf – dersom dette ellers er det sande Forhold, at det er Xstdommen, der skulde have Gavn af Præsterne, ikke Præsterne, der skulde have Profit af Xstd.

Som det i Virkeligheden stundom skeer, at den virkelige Forfatter, han puffes udenfor i Armod, behandles som en Slags Overflødighed, medens en Mellemstab af Spillemand og Hoboister, jeg mener, Bladskrivere, arrangere en lille Næringsvei ved at skrive om denne Forfatter: saaledes, synes det mig, puffer man Xstd. udenfor, medens en Mellemstab af Spillemand og Hoboister arrangere et Levebrød for dens Regning. Som den Flod, der af alle Floder høiest fra Klippen styrter sig ned, saaledes, o men uendeligt højere fra styrtede Xstd. sig ned i Verden for evigt at frelse Msket – nu maa Xstd. paa anden Maade gjøre Gavn: som den Flod, der driver de fleste Møllehjul, saaledes driver den endnu flere, de 1000 Hjul, – ethvert saadant Hjul er et Levebrød, der boer »Præsten«, som har Gavn af Xstd.

Dog jeg hører et Skrig, et frygteligt Skrig, et forenet Skrig af alle Præster – og at dette Skrig maa være frygteligt er let at forstaae, thi at skrigene er jo Præstens Profession, og nu 1000 i Forening, og saa endelig – i Anledning af Levebrødet. Frygtelige Skrig: vil Du da at der slet ikke skal undervises i Xstd.

Svar: Skolelæreren underviser jo Barnet i Xstd.

Videre. Hvilken Forskjel er der egl. mellem Skolelæreren og Præsten, naar der skal være Sandhed i denne? Sagen er ganske simpel. Enhver, der veed nogen Beskeed om Msk-Livet, veed ogsaa meget godt, at vi Alle som Børn have Indtrykket af det Ophøiede, – men at vor Ulykke er, at naar vi ere blevne 25 Aar gamle saa have vi allerede lært at smile ad dette Barndommens Indtryk som af et Phantasterie, Noget der ikke passer ind i denne Verden, Noget den praktiske Mand – og hvilken herligere Titel gives end: en praktisk Mand – kun leer

af. Skal der nu være Sandhed i »Præsten« saa ligger hans Opgave der: at staae med sin personlige Existents og med Ordets Forkyndelse vidnende i Livet, vidnende at hiin Tale er Verdslighedens Ugudelighed, at just Xstd. er at blive Barndommens Indtryk tro Livet igjennem.

Men saa maa Præsten ogsaa passe paa at han ikke bliver selv eensartet med hele Verdsligheden.

De fleste Msker i Xstheden leve vistnok saaledes hen: det følger jo da ganske naturligt af sig selv at de ere Xstne – der er altsaa Intet at dvæle ved; og derpaa faae de travlt i Livet. Præsterne ere theol. Candidater. Det følger jo ganske naturligt af sig selv at de ere Xstne; naar vi Alle ere Xstne, saa maa da en theol. Candidat sagtens være det. Saa gaaer der en Deel Forventningens Aar hen, i hvilke Candidaten venter til hans Tour kommer, at han kan begynde at søge. Saa begynder han at søge. At han er Xsten følger jo naturligviis af sig selv; naar vi Alle ere Xstne, skulde saa ikke en ældre theol. Candidat, der endog søger Præste-Kald, ikke være Xsten! Om Sligt kan der da altsaa ikke være Tale; Spørgsmaalet er blot, om han skal søge i en Kjøbstad eller paa Landet, og hvis saa, om i Jylland eller i Sjælland; hvor stort et Kald, han tør vente o: s: v:

En Arbejder er sin Løn værd – ganske vist. Dersom da En vil paatage sig i Sandhed at forkynde Xstd – naar der saa ere Nogle, hvem enten Xstd. oprindeligt var en Sag af uendelig Vigtighed, ell. hvem den blev det just ved hans Forkyndelse, og disse da sige: et Msk. kan ikke leve af Luften; det er aldeles ikke mere end vor Skyldighed, med Tak til, at lønne ham for hans Arbejde. Ja dette er i sin Orden. Men dette er ogsaa uendelig forskjelligt fra den uhyre complicerede men reent verdsliggjorte Trafik med de 1000 Levebrød. Om den theol. Candidat egl. bryder sig om Xstd; om den Menighed, til hvilken han kommer, egl. bryder sig om Xstd: derom spørges der slet ikke. Staten har nu engang arrangeret det med disse 1000 Levebrød – og nu er der netop et Levebrød ledigt, som denne theol. kan gjøre sig Haab om.

I Forhold til legemlige Fornødenheder, da disse udenvidere forkynde sig selv umiddelbart ere til, kan det maaskee være rigtigt, at Staden fE arrangerer det med 50 Bagergaarde: men Xstd. har aldeles ingen Interesse af at der arrangeres 1000 Levebrød – dens Interesse er: at Xstd. forkyndes i Sandhed.

Den Gud i Himlene, der sørger for Spurvene, den Gud i Himlene, der ikke utydeligt har ladet sig mærke med, at han interesserer sig for Xstd., en Sag, der jo er hans Sag: han skal vel sørge for, at den sande Forkyndelse ogsaa finder Løn nok til at kunne leve. Lad Xstd. blive Dig dyrebar, vov derpaa at troe denne Gud i Himlene, – og forkynd saa Du Xstd; skam Dig ikke, om fornødent gjøres, ved lige frem at sige: at Du ikke kan leve af Ingenting – det er en msklig Trang, som Du ikke har at skamme Dig ved. Men skam Dig ved at

[a] O, troe ikke at detteer under Din Værdighed, det hvad Xstus og Apostlene og alle Sandheds-Vidner have helliget og gjort til den høieste Værdighed; men stræb at forstaae, at det er den ugudelige, verdslige Værdighed, som en verdslig Geistlighed har bragt ind i Verden, der forvirrer Begreberne.

være i Slægtskab med hele denne verdslige Trafik, der med plumpe, verdslige Hænder har taget paa Xstd, og gjort den om til 1000 Levebrød; skam Dig ved at tage den Haand, som denne Verdslighed vil række Dig.

NB18:86

#

Jødedom – Christendom.

Selv for Luther staaer det ikke fast, hvad der er Forskjellen mellem jødisk Religieusitet og christelig Religieusitet.

Det Jødiske forholder sig til dette Liv, har Forjættelse for dette Liv – det Christelige væsentligen Forjættelse for det andet, da det Christelige egl. er den lidende Sandhed.

I een [og] samme Prædiken (Prædiken over Evangeliet paa første Pintsedag) ja blot med et Par Punktumer imellem fremstiller Luther den Xstne »som en Guds Mand, et Msk., for hvis Skyld Gud sparer Land og Folk« – og at Verden maa ansee den Christne for en Ulykkes-Fugl, der bringer Fordærvelse og Forbandelse over Land og Folk.« Og saaledes taler Luther jo ogsaa paa andre Steder, hvor han taler om, at hvor der [er] en sand Xsten og Xsten-Bekjendelse, der [er] ogsaa strax Storm, »naar Xstus gaaer i Skibet, bliver det strax Uveir« – saa den Xstne da ikke just kan være kjærkommen for Verden, »der levede i Fred og Ro, indtil det Msk. kom og forstyrrede Alt« som det ogsaa hedder i en Prædiken af Luther.

NB18:87

#

Jødisk Religieusitet – christelig Religieusitet.

Jødisk Religieusitet er af al Religieusitet nærmest svarende til det saadan at være Msk. Dens Formel er: at holde sig nær til Gud, saa gaaer det En vel her i Verden.

Christelig Religieusitet er langt, langt os for høi.

Saa har rigtignok Xstd. jo som det Væsentlige forkyndt Naaden; men denne er saa igjen aldeles blevet taget forfængelig.

NB18:88

Om mig selv.

Blot jeg ret tilgavns kunde faae dette de Medlevende indskærpet.

Jeg er ikke et Msk., der i Besiddelse af almdl. msklige Betingelser for at føre et mskligt glædeligt Liv, nu ved at læse i den hellige Skrift, valgte at lide for Sandhed.

O, langt fra ikke. Vistnok er jeg af den Mening, at Sligt lod sig gjøre, ja at det egl. er fordret i det N. T. Men alligevel, det var meget for Høit for mig. Og i ethvert Tilfælde jeg er egl. opdragen i en noget formildet Xstd.

Hvis det havde været mit Tilfælde, saa havde jeg ikke vovet at driste saaledes; jeg havde haft en Frygt for, at det paa nogen Maade skulde være at komme Xstus for nær. Jeg havde da glad i Hu med Taknemlighed mod Gud grebet det glade, smilende Liv, der blev mig budet; forøvrigt henholdt mig til Naaden, hvad vi jo alle ligeligt maa gjøre.

Men mit Tilfælde er herfra saa forskjelligt som muligt. O, hvilken Higen har der ikke været i min Sjel, især i Ungdommens Dage, at jeg var Msk. som andre, for saa at nyde Livet. Men jeg var i frygtelige Lidelser sat udenfor det Almene-Msklige. Jeg er ikke i den Forstand een af disse dybe religieuse Naturer. Jeg er en fra tidligste Tid tvungen Mand.

Gjennem alle disse Qvaler ved hvad der var mig negtet, blev saa først min Opgave mig klar, og saa har den skjenket mig en ubeskrivelig Tilfredsstillelse, hvorfor jeg aldrig noksom kan takke Gud.

Der er et Billede under hvilket jeg oftere har tænkt mig mit Liv. Sæt der levede eet eller andetsteds en mægtig Fyrste – og et andet Sted en Kunstner, der formaaede at frembringe hvad der interesserede denne Fyrste overordentlig. Jeg tænker mig saa, at han lod hiin Kunstner opfange, og sætte fast. Derpaa sagde han til ham: Du skal have Alt godt hos mig, men Du skal hver Dag arbeide en vis Tid, indtil Du bliver færdig. Saaledes har det været mig som havde Styrelsen fanget mig op, og sagt til mig: Du har at gjøre opmærksom paa Xstd; Forudsætninger dertil har Du, og skal yderligere faae hvad Du behøver. Du skal have Lov til forresten at glæde Dig saa godt Du kan ved Livet, feriere visse Timer hver Dag, ogsaa spøge og more Dig; men Du skal være flittig hver Dag. Du skal ogsaa finde en ubeskrivelig Salighed ved Dit Arbeide – men Fange er Du dog; og i mangt et svagt Øieblik vil det dog synes Dig, at Du hellere vilde være fri. Det hjælper imidlertid ikke; Du skal. Vogt Dig;

dersom Du gjør det med det Gode, er taknemlig for den Naade der vises Dig, saa skal Du for Salighed glemme al Din Lidelse, hvilket er det Baand, hvori jeg holder Dig. Men vil Du det ikke, saa skal Du.«

Anderledes har jeg aldrig kunnet forstaae mit Liv. Havde jeg været en Lykkelig, der frit havde valgt Xstd.: saa var mit Forhold blevet et ganske andet.

Deraf blandt Andet ogsaa dette, at jeg bestandigt taler om, at jeg er uden Myndighed.

Xstd. er i den Grad røget ud af Verden, at der da først og fremmest vel maatte sikkres en tilforladelig Opfattelse af den. Det har saa været min Opgave.

NB18:89

#

Klogskab – det Gode.

Ogsaa saaledes forhindrer Klogskab et Msk. at ville det Gode.

At det Gode kun betaler sig daarligt i denne Verden, det veed vi Alle, saa det altsaa at ville det at gjøre det kommer til at see ud som Indskrænkethed. Dette har jeg oftere viist.

Men [her] er en ny Form. Er det saa, at det Gode kun betaler sig daarligt i denne Verden (hvad vi Alle fornemt ere vidende om) hvorfor gjør jeg det da? Det maa vel saa være, fordi jeg skal det. Men det er jo uhyre »flaut« i den Grad at udtrykke, at der er Noget, man skal. Man er et voxent Msk, Mand, Fader, en forstandig Mand – og saa skulde man vel være i Forhold til vor Herre omtrent som en lille Purk i Forhold til Forældre, der blot skal og ikke videre. Det vilde jo være ridicult. Om Søndagen kan Præsten declamere Noget derom – men realisere lader det sig virkelig ikke.

Dersom En vilde forkynde Xstd. fordi han skal, det var jo uhyre flaut og ridicult at forraade, at han var saa bange for Gud, at han gjorde det ene og alene fordi han skulde. Men naar det er Ens Levebrød maaskee et godt og feedt Levebrød – ja saa er det Alvor at forkynde Xstd, deri Intet flaut ell. ridicult.

O, uendelige Dyb, o rædsomme Frugtbarhed af Sviig og Underfundighed og Bedrag, bevidst ell. ubevidst, fortsat fra Generation til Generation øvet af disse Tusinder og Tusinder, hævdet ved Praxis – og saa et stakkels enkelt Msk, en sygelig Person, hvis Liv hænger i en Traad, og næsten dør hver Dag stundom hver Time, en ængstet og bekymret Samvittighed – og

han er ligesom beordret til at tage Commandoe lige over for alt Dette. Det er jo eventyrligt; det er jo næsten som naar i Eventyret den grusomme Stedmoder hitter paa eet eller andet aldeles uoverkommeligt Arbeide for at plage Stedbarnet – kun at det her er Kjerlighedens Gud og at det er af Kjerlighed han forunder mig alt Dette.

NB18:90

#

Om mig selv.

Usalige Følge af [at] Tusinde og Tusinde, som Intet forstaae, skulle dømmme, veiledte af Enkelte, som heller Intet forstaae, thi jeg er dog sandeligen den Eneste der min Sag betræffende egl. har Kategorierne.

Bestandigt vender man mig Forholdet om: man forklarer mit Brud med Pøbelagtigheden af, at jeg var en Aristokrat, der i Stolthed vilde vise Mskene Foragt.

Hvilket Nonsens. Aldrig kunde det nogensinde falde en Aristokrat ind at gjøre et saadant Skridt, en saadan Handling er just absolut uaristokratisk.

Jeg handlede derfor ogsaa just, fordi jeg var mig bevidst at være Intet mindre end en Aristokrat, mig bevidst, at mit daglige Liv havde udtrykt det, mig bevidst, at jeg, i Tungsind og i Religieusitet dog havde idetmindste været opmærksom paa det at elske »Næsten«.

Men da man nu gaaer ud fra, at jeg handlede som Aristokrat, saa ventede man igjen, at jeg skulde fortsætte som Aristokrat: reise, ell. trække mig reent tilbage i fornem Stolthed.

Her kommer det igjen: det der beskæftiger mig er Xstd; og neppe har den menige Mand Nogen, der elsker ham sandere.

Men dette, der er saa simpelt christeligt, det er blevet Noget, som er aldeles fremmed i Xstheden!, hvor vi Alle ere Xstne.

NB18:91

#

En Replik af den »Kloge.«

Den første Gang er altid den dyreste Gang. Første Gang man køber Spinat er det neppe til at veie op med Guld, senere hen i Sommeren kan man faae næsten altfor meget for 2 B.

Saaledes med Xstd. En Klog er da ikke gal at byde paa Xstd. dens første Gang; nei men saadan en 1800 Aar derefter saa vil den være faldet saa behørig i Priis, at Klogskaben endog tilraader at byde paa den. Selv i Forhold til et Genie er det saa. Den første Gang, saa holder Klogskaben sig tilbage – anden og tredie Gang kan der allerede være Tale om at byde, alt i Forhold til hvor betydeligt et Genie det er; thi er det et meget betydeligt Genie, saa maa man vente til 6 ell. 7de Gang.

See det er Klogskaben. Og just det, hvoraf man nu beviser Xstds Sandhed, at de Forstandige og Kloge holde paa den, just det er Beviset for, at Xstd. ikke mere er til.

NB18:92

#

Mit Hjem.

Naar man lever saaledes ene som jeg, saa er man desto [mere] anviist sit Hjem, dog der at have det godt.

Og hvorledes er nu mit Hjem! Hos Garveren leed jeg forrige Sommer af Stank usigeligt. Jeg turde ikke risikere at blive der en Sommer igjen, og det Hele var mig ogsaa for dyrt. Hvor jeg nu boer, lider jeg saa stærkt af Sol-Reflexer om Eftermiddagen, saa jeg først var bange for at blive blind.

Og nu den Bekymring med Strube. At det Msk, som jeg stolede paa som paa Ingen, det Msk. jeg havde arvet efter Fader, kjendt i 20 Aar, i hvem jeg havde seet en af disse sunde, stærke, kraftige Arbeidere – at det skal hænde, at han netop i den Tid han er hos mig, bliver exalteret, maa [paa] Hospitalet, vil reformere hele Verden o: D: Naar man selv efter den Maalestok som jeg arbejder med Aand, saa ønsker man just sin Omgivelse som jeg havde tænkt mig Strube. Og nu al den Omsorg for ham, Synet af, at han dog lider, skjøndt det er lykkedes nogenledes at regulere ham; Bekymring for, at det skal komme igjen, og saa blive, da det er i mit Huus, en ecclatant Begivenhed, som Bladene bemægtige sig.^a

a , medens jeg paa den anden Side maa befrygte, at vilde jeg nu slippe ham, saa vilde det virke for stærkt paa ham, og Gud veed, han er uforandret det skikkeligste Msk, jeg har kjendt, eller eet af de skikkeligste, og Omsorgen selv for mig; men jeg saae dog i sin Tid, hvor heftig han kunde være og hvor paastaelig.

~~Og nu fra en anden Side. For ikke længe siden hændte det mig (medens jeg endnu boede hos Garveren) at da jeg en Dag kom hjem, maa der Nogen have været i min Pult og i min ene Kasse den af Mahogni. Muligt, at~~

~~jeg selv har glemmt at lukke da jeg gik ud, skjøndt næsten utænkeligt, men alligevel yderst ubehageligt. Sligt kan gjøre En Hjemmet ubehageligt, selv om man har, som jeg, den troeste Omgivelse. Det var mig yderst ubehageligt for Anders Skyld, — Anders, som jeg især har glædet mig ved, thi~~

Og naar man saa træt kommer hjem til alt Dette, ofte ogsaa ubehageligt berørt af den Raahed, jeg dagligt er udsat for: o, paa den Maade at forkynde Xstd er noget Andet end at være Præst.

Og saa, at jeg ikke mere har Raad til at producere; thi naar jeg producerer, glemmer jeg Alt.

NB18:93

#

Om mig selv personligt.

Jeg seer det kun altfor klart, hvorledes Hver især af Dem, jeg qua Forfatter forholder mig til, egl. bedrager mig. Men sige det kan jeg ikke til ham; der er en Undseelse, som altid i saa Henseende paabyder mig Taushed, det er mig som vilde jeg gjøre mig selv bedre end han, ak jeg en Poeniterende. Tillige er det mig ogsaa stundom som gjorde jeg Dem Uret ved at bruge for stor en Maalestok. Men Herre Gud er der da ikke een Maalestok for Alle; eller gives der Saadanne, der forpligtes efter en saa stor Maalestok, at det eo ipso er givet, at De ville blive bedragne af Enhver, der kommer i Berøring med Dem, fordi selv naar disse Andre handle redeligt saa er det efter den store Maalestok betydende at bedrage.

Naar jeg taler med Hver især om een af de Andre og viser, hvorledes her kan være Sviig: saa forstaaer han det – men at han selv ogsaa bedrager mig, det mener han vel, at jeg ikke seer.

NB18:94

#

R. Nielsen – og jeg.

Jeg er vistnok ingen Socrates, Nielsen ingen Plato, men derfor kan Forholdet nok have sit Analoge.

Tag nu Plato! Der er dog upaatviv[le]ligt en ganske overveiende Masse af Tanker, der tilhører Plato selv; men han betænkte sig ikke paa, at henhøre Alt til Socrates for at holde Udgangspunktet reent, han blev

ikke træt af at Folk maaskee bleve kjede af, at det altid var Socrates og Socrates.

O, men Nielsen tog Tankerne og fordulgte hvorfra; endelig angav han da sin Kilde, men fordulgte efter hvilken Maalestok han havde det derfra, item at jeg privat havde anvendt overordentlig paa at sætte ham ind i min Sag.

Jeg har Intet gjort men overladt Alt i Styrelsens Haand.

NB18:95

#

Om mig selv.

Hvis der ved Siden af een af Boderne paa Dyrehaugsbakken, hvor Udskrigerens Vræl og Trompetstødene uafadeligt løde, boede en Nymphe, der kun havde en Aande-Stemme: saaledes lever jeg.

Dog høres skal den, naar de længst ere forstummede alle disse sandselig stærke Karle i Præstekjole, der sandseligt tilfredsstillte Menigheden ved at gifte sig 7 Gange og at have travlt i verdslig Bedrift, medens de tillige een Gang om Ugen vræle ell. declamere Xstd.

#

NB18:96

#

Anstrengelsen.

O, naar Alle ere Xstne, og Alle Alle, der forkynde Xstd., forkynde at den er: at gjøre sig Livet saa let og nydelsesrigt som muligt, og saa forresten antage, at Gud er naadig, og at Gud vil, at Du skal være glad og fornøiet, ja, at det at ville gjøre sig Livet noget mere anstrænget er at friste Gud: hvor tungt da at gjøre sig Livet besværligt, næsten som kom man ind i det Fortjenstlige.

Men Du min Gud og Fader hvad er saa Xstd. Jeg skal gjøre mig Livet let, være glad og fornøiet. Altsaa hvor der er Fare, der skal jeg sandeligen ikke gaae hen, det vil Gud rigtignok ikke, hvor Sandhed lider, der skal jeg

sandeligen holde mig tilbage, det vil Gud just have, thi Gud vil at jeg skal dandse paa Roser; altsaa om et Folk sædelig opløses, om det bliver et Skin, en Indbildning at der er Xstd til, jeg skal sandeligen tie, det er Guds Villie.

O, ugudelige Verdslighed, der har taget Xstd. forfængelig.

Nei, jeg skal lide for Sandhed, hvor jeg seer dette paa min Vei, at Sandhed lider, lide om saa var indtil Døden; men alligevel uendelig dybt føle, at det er Naade jeg frelses. Og glad skal jeg være, altid glad – »i Gud«, det veed et lidende Sandhedsvidne bedst at fortolke.

Men vee Eder, som have taget Xstd. forfængelig, at I ogsaa saaledes skade, at I volde Den saa mangen Bekymring, som han kunde være fri for, hvis ikke I havde paataget Eder at forklare hvad Xstd er, og nu hans Kjød og Blod finder Behag i Eders Forklaring.

NB18:97

#

Hvad har Peter ikke udholdt i de 3 Dage da Xstus var død! Paa den Maade at være skilt fra Xstus, efter at have fornegtet ham. Rædsomt.

Og dog blev Peter ikke forskudt, men taget til Naade og blev hvad han var Apostel.

See dette er ubeskrivelig Mildhed i Sammenligning med Jehovas Forhold til Moses, der ikke kom ind i det forjættede Land blot fordi han tvivlede.

O, uendelige Mildhed, som jeg næsten bliver bange for, at den ikke bedaarer mig saa jeg tog den forfængelig.

Næsten det er Det, der ængster mig meest ved Xstd.: dens Mildhed; jeg bliver saa angest for, at jeg skulde tage den forfængelig.

#

NB18:98

#

Dommen over Xstenheden.

Dersom det skulde forsvares, at nu Xstd. ikke mere er stridende, at ved det vi alle ere Xstne, kunde vi dog ikke mere forfølge hinanden o: s: v: men tage Livet i ligefremme Forhold, ikke i omvendte – dersom dette var saa, maatte det jo kjendes paa, at hvis Xstus nu kom igjen, vilde han ikke blive ihjelslaget.

Og dog siges jo det som en almindelig Bemærkning i Xstenheden, at det vilde gaae ham saa.

Dersom Xstdom var en Lære, var det ogsaa muligt. Plato fE kunde Sligt ikke hænde, hvis han kom anden Gang, og første Gang var blevet slaet ihjel.

Men Christendom er ingen Lære, er en Existents, en Existeren. Christendom er ikke Læren om at fornegte sig selv om at det af 3 Grunde er rigtigt men er: at fornegte sig selv. Og da Christus øieblikkeligt igjen vilde absolut udtrykke Selvfornegtelse, saa var Døden vis.

NB18:99

#

Tænk Dig den deilige Kirke – den festlige Forsamling – den kvindelige Ungdom med næsten barnlig Fromhed – o: s: v: o: s: v: – nu tier Orgelet, Taleren træder frem; begejstret taler han om Selvfornegtelse, han er rørt, virkelig rørt, (Sligt hænder jo ogsaa »Digteren«, den sande Digter), han rører Alle han siger det og han mener (som jo ogsaa den sande Digter gjør det, just det er Betingelsen for Digtets Sandhed) at om end Alt forlangtes af ham, han var villig (maaskee have vi forud sjunget *Psalm 595 i evangeliske Psalmebog*) at offere Alt – og Alle ere saligt bevægede.

O, min Ven, min Ven, gjør det, gjør det til Virkelighed – og Alt er forandret, Du fortryller Ingen mere, men Alle flye Dig, Du ængster kun Pigerne, og Mændene afskye Dig, Du begejstrer Ingen, faaer neppe Lov til at bestige en Prædikestol – i Xstenheden, hvor alle ere Christne, og hiint Foredrag er beundret, hiint Digter-Foredrag.

NB18:100

#

Om mig selv.

Christendommen er egl. som afskaffet. Men først maa et Digter-Hjerte briste, eller en Digter komme saaledes paa tvært at han spærrer Veien for alle Sandsebedragene.

Dette er Standsningen; og i vore smaae Forhold er det

min Opgave.

Denne Digter elsker Idealet han er forsaavidt forskjellig fra en Digter i Almdl., at han dog ethisk er opmærksom paa, at Opgaven ikke er at digte det, men at ligne det. Dog just derover fortvivler han; ogsaa over Smerterne, han maatte bringe over Menneskene, naar Sligt skal bringes an i Virkelighed. Men nøieregnende som ingen Anden er det, og som kun ulykkelig Elskov er det (og saaledes er jo hans Liv en ulykkelig Elskov i Forhold til Idealet) er han i Forhold til alle Sandsebedragene, hvilke han efter den største Maalestok opdager og fortærer.

NB18:101

#

Luther.

Egentlig er det der vi komme til at begynde igjen: ved Luther.

Det gik lidt for gesvindt med at klappe Verdslighed og Religieusitet sammen.

Luther havde maaskee Ret sig selv betræffende, i ham var der vistnok den indre Sandhed, at han turde vove: at gjøre det Modsatte, og saa dog være ganske fri deri, gift og dog ikke som gift, i Verdsligheden og dog som fremmed, skjøndt deeltagende i Alt, o: s: v:

O, men det var en farlig Sag at lære det saadan udenvidere fra sig, thi det var at gjøre Sagen altfor let for hele Verdsligheden, der saa nøies med en blot Forsikkring, og saa bliver slet og ret Verdslighed.

Hvor mange ere der vel i Sandhed i hver Generation, i hvem det kan være Sandhed, at de skiøndt eiende alle jordiske Goder, eie dem saaledes, at de dog ikke besidde dem, at de hvert Øieblik ere villige til at opgive dem, at de slet ikke hænge ved dem, gjerne slap dem.

O, farlige Aandelighed. Saa er det dog langt simplere at sige: jeg er bange for mig selv, at det hele kunde være Sviig i mig, saa vil jeg hellere opgive dem.

Luther selv var jo forresten uhyre forsøgt i udvortes Kampe, var da heller ikke ganske conform med Verdslighed, var controlleret af den uhyre Forargelse hans Skridt vakte, da han giftede sig.

O, men nu, da al Control er forsvunden!

Luthers sande Efterfølger vil komme til lige det modsatte Resultat af Luther, fordi L. fulgte efter den phantastiske Overdrivelse i Retning af Askese, medens han følger efter den rædsomme Sviig, som det Lutherske fødte af sig.

NB18:102

#

De gode Bøger.

Der sidder en Præst og studerer disse fromme, ædle Sjeles Skrifter, og det lærer han udenad - og declamerer.

Maatte jeg raade, saa skulde just saadanne gode Bøger brændes, thi de slette maae de gjerne stjæle af. Men dette lumpne Tyverie: at hvad en Anden i uhyre Qval, med Livsfare, i Nød og Angest udfandt - det declamerer nu en saadan Slyngel, der ikke i fjerneste Maade ligner en Saadan.

NB18:103

#

Den store Nadvere.

[a] cfrp.86.87.

Man kunde spørge: med hvad Ret lader Indbyderen de Indbudne ihjelslaae, fordi de ikke kom, det er jo dog en besynderlig Art Invitation.

Os betræffende maae vi sige, at vi redeligt have fortjent det, thi vi have jo i Daaben lovet at komme.

Vil man ikke fremhæve det, saa ligger det i, at Indbyderen er Gud, der nu een Gang har Eiendomsret over os Mennesker.

NB18:104

#

Aandelighed - og Aandelighed.

Man beskylder Middelalderen for overspændt Aandelighed, at den gjorde Alvor med at opgive det Jordiske - maaskee.

Men er det ikke en langt større Aandelighed: at blive i Besiddelse deraf, anvende stor Tid paa at erhverve og bevare, og saa mene sig saa aandelig, at man inderst inde er uendelig opløftet over alt Dette.

Middelalderen var ængstelig og sagde: jeg tør ikke troe mig selv, jeg vil derfor ikke have Hæder og Værdigheder. Nu ere vi mere aandelige, vi tragte derefter, indrette hele vort Liv derefter – men inderst inde ere vi i den Grad Aandelige, at vi ere opløftede over alt Sligt som over en reen Barnestreg, om vi skulde gaae klædte i Pialter, eller i Fløiel med Stjerne og Baand, det er os aldeles eens – men vi foretrække dog at gaae i Fløiel med Stjerne og Baand.

Men siger denne Bestjernede: jeg kan forsikre, at i mit Inderste o: s: v:; og hvis det fordredes af mig – og han bliver 70 Aar i en Verden han selv erklærer for ussel og fordærvet – men han fandt ingen Opfordring, det fordredes ikke af ham. Ja i Sandhed det fordredes ikke af ham; thi Ingen kom til at tvinge ham, da han brugte al sin Snildhed for at undgaae enhver Fare, han brugte al Snildhed for at holde sammen med Det, der i ethvert Øieblik havde Magten – men hvis det fordredes o: s: v:.. Dette er omtrent som at gjøre Nar af Gud; det er ligesom naar et Barn leger den Leeg at forputte sig, for at Ingen skal finde det. Høit siger man: hvis det fordredes o: s: v: – og derpaa siger man ganske sagte: ja see nu bare om Satan selv skal kunde faae fat i mig, saa klogt skal jeg vide at forputte mig.

NB18:105

#

Jødedom – Xstdom

Det gjør dog sandeligen en uendelig Forskjel, om jeg antager, at Kjendetegnet paa, at jeg er den Fromme, hvem Gud elsker, er at Alt lykkes mig, at jeg er i Besiddelse af de jordiske Goder o: D: (dette er Jødedom) eller at just Kjendetegnet er, at jeg er Lidende, at jeg stadig har Modgang, Gjenvordighed (Guds faderlige Omsorg for at holde mig vaagen) og endeligen lider Verdens Modstand, fordi jeg holder mig til Gud og bekjender Xstum (Dette er Xstd).

#